Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 6 июль, 1976 шу. • № 82 (5594). • Мах 2 кеп.

ЛОАЦЦАЧА ХАНА

Гудермесски районерча «Дружба» яхача совхозе 1800 гектара тIа дика хьийкъал ялат. Из дерригa а 8—10 дийнахьа чуийца дакхха лерхI цига. Цох дукхагIдар хьакхари ардари къаьст-къаьста а долаш чуэцаргда. ТкъэалагIча июлага кхачалехьа пачхьалкхенга кIа дохкара план кхоачашъе социалистически декхараш тIаийцад цар.

— Шоаш тIаийца декхараш совхоза механизатораша толамца кхоачашдергхилар къаьгга хьахьекхар ялат чуэца болабеннача хьалхарча деношка цар даьхача къахьегама толамаша, — аьлар совхоза керттерча агронома Саидов Асланбек Атабаевича. Лоацчача хана хьекха касарех Iобиллар 637 гектара тIара мукх, бIаь гектара тIара кIа, 70 гектара тIара горох. ХIанз кхашкара ялат чуэцаш я 16 комбайн, царех бархI «Терек» яхача совхозера шоай лоалахошта новкъэстала ена я. КхоалагIча июлага кхачалехьа чуийца даьннад совхозера 916 гектара тIара ялат. Цох 746 гектар мукх, бIаь гектар кIа, 70 гектар горох. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара чубахьаш бола мукх 16—17 центнери, кIа 17—18 центнери я. БархIлагIча июле дерригa ялат чуийца бала лерхI совхоза механизатораша.

Цхьатарра ду совхозера дерригa балхаш. Ялат чуийца даьннача кхашкара ча сиха хьагул а дий аргIаш ду, цунна тIехьа кхашка лаьтта аха арайоал трактораш. ХIанзлехьа аьхад цига 200 гектар совгIа лаьтта. Кхашкарча дерригача чах 15—20 дийнахьа аргIаш даь бала лерхI цар. хIаьта ялат чуийца мукъадаьнна кхаш 25 дийнахьа аьха бала а лерхI. Лаьтта оахача къаьстта дика къахьегаш хиларца белгалбаьнна ба трактористаш Дудуркаев Хьамид, Хадуев Шамхан. Дийнахьарча нормагIа йиъ гектар лаьтта аха дезача 5—6 гектар лаьтта оах цар.

Ялат ца дойташ сихагIеп чуийца далийтара халданза тIахьожам лоаттабу совхоза кулгалхоша, партийни, профсоюзни организацеша. Шерра социалистически яхь йоаржаьча механизатораша доахача къахьегама толамий хIара дийнахьа итогаш ю. Хьалхара моттиг яьккхача комбайнера карара-кара тела ЦIе вымпели пхи-сом ахчан премии хьожаю. ХIаьта комбайнаш тIара ялат дIаозача хьалхара моттиг яьккхача шофера а иштта совгIат лу. Халданза ЦIе вымпел а лелаеш хIара дийнахьа премеш ийерех ба комбайнераш Измаилов Iалаудин, Абдулаев Ахьмад, Кахаев Iайнди, Водителашта юкъе хьалхара моттиг яьккхай Мушаев Хож-Бахьаудина, Садыков Мухьде.

— Кхаь сменагIа центральни хьатта болх бергболаш гIулакх вIаштIехьдаьккхад оаха, — йоах совхоза партийни организаце секретара Гандаев Туркос. — Хьатта хьакхаьча ялат цIендеши из тIадотташ амбарашка дIаккхухьийташи массехк агрегат латт. 70 гектара тIара чуийца горох цIенъяь амбарашка дIаоттаяьй. хIаьта амбарашка чутасса мара ца безаш дика цIенбаь бIаь совгIа тонн мукх латт хьатта. КхоалагIча июлага кхачалехьа амбарашка чутасса даьена ялат 500 тонн гаргга да.

— Пачхьалкхенга ялат дохкара план тIехкхоачашъергья оаха, — йоах совхоза керттерча агронома Асланбек Атабаевича. ПланагIа пачхьалкхенга 200 тонн кIа дохка дезача кхоалагIча июле 110 тонн гаргга кIа дехка даьнпад тхо.

ПIадоагIача шера ялат хьувкъадаре хIаьзе дара йоллаш ба совхозе. Ялат чуийцача 200 гектарах хIаране тIа итт-итт центнер тоссаш минеральни удобренеш тессай совхозе.

К. БАШИРОВ.

СУРТА ТIА: мукх чуэцаш а комбайнера I. Измайлова агрегат.

А. ПОНОМАРЕНКО сурт.

КПСС ЦК ПОЛИТБЮРО

Европа коммунистически болхлойи партей берлински конференце итогех

Укх шера 29—30 июне Берлине хиннача Европа коммунистически болхлойи партей Конференце балхах КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керте лаьттача КПСС делегаце отчет йийца а йийца КПСС ЦК Политбюрос делегаце баь болх бIарчеи биззан къоабал а бу конференци чакхъяккхари цун итогаши Европе машар, кхерамзле, цхьана гIулакхаш леладар, социальни прогресс бахьанце лоаттабеча къовсама юкъедихья лоархIаме дакъа а лоархI.

Берригаш раьза а болаш тIаийцача документа ларде латт марксистско-ленински принципаш, хIаьта Европан дерригача дунени халкъашта Iалаьмате боккхача лоархIаме дуккхача актуальни проблемай коммунистически болхлойи партеша цхьана баь махи выводаши я цу тIа. Европа мехкий болхлой классага, дуккхача къахьегамхошка, халкъашка дIакхаьчар герзаш хьадар сихделга социалара, дунен халкъашта юкъера кхоххам кIаьдбара, шоай вахара хьашташта тIехьа лоаттабу къовсам сихбара гIо дергдола никъ хьеха документ.

Конференце хьалха даьхача де лерхIачарга кхачаро Европа коммунистически болхлойи партешкара, дерригача прогрессивни демократически низашкара дIадех цхьа барт болаш гIулакхаш чакхдоахилга. Советски Союза Коммунистически парте хьинар тIадохийташи тIагIерттаи къовсам лоаттаберга цу де лерхIарашка кхачара тIехьа.

Конференци чакхъяьккхар машаре цхьана дахара принципи пачхьалкхенашта юкъерча гIулакхий корта а хинна дIаэттача дунен халкъашта юкъерча хьалашка. Цунца цхьана конференце теркалдора кхоххам кIаьдбара тайп-тайпарча моастагIий хьинар айденнилга, цхьайолча капиталистически пачхьалкхенашка герзашца кийчлулгIа дIахо хьош хилар а кхыметтел чIоагIденнилга а тIом хилара кхерам бола кхуврчаш долаш хилар.

Конференце къаьгга хьахьекхар дерригача демократически машар безача низаца цхьана реакце еш йола духьале эшае, дунен тIом ца хилийта могаргдола керттера революционни низаш — социалистически пачхьалкхенаш, капитала мехкий болхлой болам, къамий кортамукъален болам.

Конференце хьахьекхар машар бахьан лоаттабу къовсам социальни прогресс бахьан лоаттабеча къовсамца бохаргбоаца бувзам болаш хилар, демократеи социализмаи гIулакх, тайп-тайпарча мехкашкара хьалаши къаман традицеши общество дегIаяра юкъара закономерносташ йола партеш — конференце дакъа лоацараш хилар.

«Антикоммунизм дIакъоастаянза а эшаянза а» яргъяц, Советски Союзагара дIадоладенна социалистически мехкий коммунистически партешта социализманеи прогрессан духьала кампанеш йоаржаеча низашца къовсам лоаттабе беза, аьнна конференце тIайийца документ Iалаьмате боккха лоархIам болаш да.

Европа коммунисташа белгалдир, ма-дарра аьлча, капиталистически системана болхлой класс карахулга лоархIаш йола моллагIа политикеи мировоззрени хьатIаэцац компартеша, Маркса, Энгельса, Ленина сийлахь-йоккха идеяй ларда тIа интернационалистически гIулакхаш цхьана леладелгеи солидарности дегIа а кхувларгья аьнна. Европейски континента вежарашха йолча партей цхьана леладу гIулакхаш чIоагIдара, шоашта юкъе гIулакхаш леладара юкъера тIаийцача боарамий ларда тIа вежарашха йолча партей интернационалистски цхьана леладу гIулакхаш дегIадоаладара фактор хилар конференцех.

КПСС ЦК Политбюро тешам бенна я коммунистически общество хьалъеча хIама хьакхоллаш ше хьегача къина советски халкъо дIахо йодача хана а коммунистически боламо империализмана духьалчарча, машар безача деррнгача низий юкъарча интернациональни гIулакха, машара, халкъий кхерамзленна, демократена, социализмана тIехьа лоаттабеча къовсама юкъе доагIаш дола дакъа хьоргхиларах.

ДИЗЗА КЪОАБАЛДЕШ, ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪО ХЬАЛЛОАЦАШ

КПСС Централььни Комитета Политбюрос, укх шера 29—30 июне Берлине хиннача Европа коммунистически болхлойи партей Конференце балха хьакъехьа КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев керте лаьттача КПСС делегаце яьча отчетага а хьежа, бIарччеи диззаи къоабалдаьд делегаце чакхдаьха гIулакхаш. Конференци чакхъяккхари цун итогаши машара, кхерамзлен, цхьана гIулакхаш леладара, социальни прогресса Европа бахьан долаш лоаттабеча къовсама гIулакха юкъе лоархIаме дакъа лацар лоархI Политбюрос.

Цунна раьза ба берригa советски коммунисташ, парте политика дег тIара къоабалъеш а КПСС ЦК-ас, Централььни Комитета Политбюрос, ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева машар чIоагIбара, коммунизм толаме хьалъяр духьа аьттув бола арахьара политически хьалаш вIаштIехьдахара тIадерзадаь массе тайпареи леррагIеи чакхдаьхача гIулакхий чIоагIа мах беш а дола дерригa советски халкъ. Дуккхача наьха Iалаьмате дукха митингаши къахьегамхой собранеши — цунна дола бакъ тешал.

Конференце юкъмоттигера событи а хинна дIаэттар къаьгган кIоарга маIан долаши, сатийна а дог тийша а, Европерчеи дерригача дунеи тIарчеи событей массе оагIорахьара анализ еш дола, КПСС XXV съездо къоабалъяь тIайийца «Машареи дунен халкъашта юкъе цхьана гIулакхаш леладари духьа, халкъий паргIатои кортамукъалеи бахьан долаш дIахо къовсам лоаттабара программа» чакхъяккхара вай парте. Советски пачхьалкхено беш бола боккха болх хьахьокхаш дола КПСС делегацена керте лаьттачо даь къамаьл.

Юкъарча гIулакха боккха пайда а боалаш конференце дIа-юха дага бийлар европейски коммунисташ, Европера машар, кхерамзле, цхьана гIулакхаш леладар, социальни прогресс санна йола лоархIаме тема а ювцаш. Из тема дукхагIа а лоархIаме я вай континент дуккхача бIаьш шерашка халкъаша миллионаш а миллионаш а синош Iодийхка, эзараш а эзараш а городаши юрташи хIалак хинна цIий мехкадаь аренаш, дуккхача тIемийи герз кара а йийца даьча довнийи кхуврч хинна хиларах. Тахан йовзаргйоацача йоалаш хувцаеннай Европа. Из хIанз вIалла аьттехьа а яц йохаяь, цIеша йиза, йийннача цIераша хьулаяь а йолаш дунен шоллагIча тIема юкъера араяьннача Европана тара. Из кхыметтел итт-пхийтта шу хьалхагIа, «шийлача тIема» хана ше хиннар морг йола Европа а яц.

«Тахан, — белгалдаьккхар новкъоста Л. И. Брежнева конференце ше къамаьл деш, — цIаккха а ца дайнача тайпара шаьра бIаргагу, Европана ший кхелаш качъсхка империализмана хIанзчул тIехьагIа кхы дIахо могаргдоацилга. Уж кхелаш белгалъеча шоай низ бола дош ала йиш я тахан социалистически пачхьалкхений, капитала мехкашкарча болхлойи демократически болама. ХIаьта духхьал цу низаша хоадам боллаш дола дакъа лаьцад укх ткъаь итт шу совгIча хана Европа машара хьалашка йоахаеча».

Европе хулаш йола эргалонаш капитализма юкъара кризис, экономически хиина ца Iеш, политически а моральни а йола кризис кIоаргъяларца цхьана хулаш я. Цу кризисо наьха тIа-тIа чIоагIагIа дог тешаду, капитализм — кхоане йоаца общество хиларах, цу тайппара общество дегIаяра социалистически наькъа тIехьарчар мугIараш деба а деш.

Шоай эгтара сийлахьча викалий форумс гулбеннача Европа коммунисташа массава раьза а волаш тIайийцар. КПСС ЦК Политбюрос белгал ма-даккхара, марксизма-ленинизма принципаш тIа латташ дола документ. Цу тIа бя Европаи дерригача дунеи халкъашта боккхача лоархIаме йолча дуккхача актуальни проблемай коммунистически болхлойи партеша цхьана баь махи выводаши. Iоадеш латта герзаш соцадара, дунен халкъашта юкъера кхоххам кIаьдбара гIулакх чIоагIдар духьа, шоай вахара хьашташ бахьан долаш шоаш лоаттабу къовсам айбара новкъостал дергдолаш бола никъ хьийхаб болхлой класса, дуккхача къахьегача адамашта, европейски мехкий халкъашта.

Документ тIаэцар — лоархIаме гIулакх. Цхьабакъда кхы а лоархIамегIа да лаьрхIар кхоачашдар. Цо дIадех коммунистически болхлойи партеша. Европерча дерригача прогрессивни демократически низаша цхьан бартаца гIулакхаш чакхдоахилга. КПСС-о хьинарен тIагIерттаи къовсам лоаттаберга Берлински конференце хьаоттадаь декхараш кхоачашдар духьа.

Ховш ма-дарра, тайп-тайпара социальни строяш йолча пачхьалкхенашта юкъерча гIулакхашка машаре яхара принцип керттера тенденци а йолаш чакхъяьккхар конференци. Ше ма-дарра хьагучадаьлар из, европейски коммунисташа белгал мадаккхара, исторически лоархIам болаш йола Европерча кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладареи Совещани Хельсинке чакхъяккхара фактах. Цо кийч а яь чIоагIйир пачхьалкхенашта юкъе леладеча доттагIала бувзамийи цхьана леладеча гIулакхийи принципаш. Дунен халкъашта юкъера кхоххам кIаьдбаро лакхдир машареи прогрессеи низий наха юкъера сийи влиянни.

Цунца цхьана Берлински конференце чоте йийцар Европеи дерригa дунеи юха тIехьашкахьа, «шийлача тIема», ядерни тIемо дуне хIалакдара доазон ханашка кхоачаде гIертача кхоххам кIаьдбалара духьаларча моастагIий, реакцеи милитаризмаи низий хьинар айденнилга. Машар бахьанце лоаттабеча къовсамо толамаш дахар кхерам чубесса тIайийцар Iоажалеи хIама хIалакдареи герзаш хьадеш бIаьхий хулараша а, социализма мехкашта, коммунисташта духьала «крестови поход» хьоае гIертараша а, Китая маоистски кулгалхоша санна кхыйола пачхьалкхенаши халкъаши шоайла вIашдухьал а доахаш шоашта болча пайданна «керда тIом бе кийчле» яхаш гучахьа тIахьехараша а. Кхоххам кIаьдбалара духьала даьнначунцара керттердар — из цхьайолча капиталистически пачхьалкхенашка цIаккха а ца хиннача тайпара сихденна герзашца кийчлулга кхы михьара даккха гIертилга да. ХIанз а долаш да тIом хьара кхерам бола кхуврчаш. Цу дерригне а хьахьокх чIоагIача машарга кхоачилга чIоагIа хьинар, тIагIерта хулгеи леррагIа гIулакх делгеи дIадехаш долга. Новкъоста Л. И. Брежнева конференце дакъа лоацаш хиннарашта тешам белар машареи халкъий кхерамзлени гIулакха тIехьа къовсам лоаттабеш вай парте тIаухийта низаш лаьгIдолийтаргдац аьнна.

Берлински конференце къаьгга хьахьекхар дерригача демократически машар безача низашца цхьана реакце духьале эшае, дунен тIом ца хьоабайта могаргдола керттера революционни низаш — социалистически пачхьалкхенаш, капитала мехкий болхлой болам, къамий кортамукъален болам хилар.

Халкъий хьашташта гIулакх деча кердача общества чулоацамо хьахулийта экономически дегIаахар бахьан долаш, машаре цхьана дахилга чIоагIдара тIаерзаьяи дунен халкъашта юкъерча гIулакхашта тIа-тIа дукхагIа влиянни еш йолеи арахьара шоай политика бахьан долаш социалистически мехкаша кхоххам кIаьдбара процесс дегIайоагIача Iалаьмате йоккха роль лелаю.

Капиталистически мехкашка болхлой класса — берригача къахьегамхой хьашташ, социальни прогресса хьашташ, къамий юкъара хьашташ чулоацачун хьинар айлуш да. ТIа-тIа шерагIа баржаш латт болхлой классо, хIаьта иштта кхыча демократически антимонополистически низаша монополистически капитала доала лардашта духьала лоаттабу къовсам. Машареи халкъашта юкъе цхьана гIулакхаш леладари духьа къувсаш уж низаш кхоххам кIаьдбар чIоагIдара лоархIаме фактор а хиле дIаотт.

Исторически процессана тIа-тIа йоккхагIа влияни ю паргIатои шоай лоIамагIа хулгеи даьккхача халкъаша, дIакхетанза йолча пачхьалкхений боламо. Европа коммунисташа хьакхайкайир къаман-кортамукъален низашцара шоай солидарность, хIаьта кхы цIаккхаз а хьакхайкадир цар нийсхои хьашташ шоай мехкий паргIатон, шоай лоIамагIа хилара, прогрессивни дегIаахара хьашташ тIера ца боалаш шоаш хьаллоацаш хилар.

Конференце хьахьекхар машар бахьан лоаттабу къовсам социальни прогресс бахьан лоаттабеча къовсамца хадаргбоаца бувзам болаш хилар, демократеи социализмаи гIулакх тайп-тайпарча мехкашкара хьалаши, къаман традицеши, общество исторически дегIаяра юкъера закономерносташи чоте а эцаш хьаллаца юкъара лоIам болаш коммунистически болхлойи партеш хилар.

Коммунисташ кхоххам кIаьдбаларга хьеж социальни прогресс яра гIо деш дола дунен халкъашта юкъера хьалаш хьадеча юкъе хьош долча лоархIамеча лаькъага санна. Цар лерхI машаре цхьана дахара принципаш тIа-тIа чIоагIдаро цу гIулакха хиланза яргйоаца предпосылкаш хьаю аьнна, капиталистически мехкашка демократически социальнии хувцамаш дара тIехьа къовсам лоаттабара кхы тIа а аьттув боалийта хьалаш хьаду аьнна. Кхоххам кIаьдбаларо иштта аьттув боалийт социалистически мехкий экономически, социальни, политически программаш чакхъяха, социализма торонехи совленехи пайда эца. Уж фактораш юкъе яхкаро наьха уйлашка социализма идеалий овлаш тIа-тIа чIоагI а деш машарга кхачa халкъаш гIертилга чIоагIду.

Къахьегамхой овлан тIарча хьашташта, революционни низий консолидаци ярa тIехьа лоаттабеча къовсама, тайп-тайпарча хьалашка социализмана тIехьа лоаттабеча къовсама Iалаьмате йоккха опыт Iоаяьй коммунистически боламо. Из опыт вIашагIтоха езаш я теоретически вIаштIехьъякха езаш а я, хIара вежарашха йолча парте балха тIехь къаман башхалонашца ювзаенна кхычахьа йоаца белгалонаш хиларах, берригача коммунистически болама хьаштдола цунах доалла юкъара хIамаш хиларах хIаьта а. Цул совгIа, дунен тIа санна къаьст-къаьстача мехкашка а объективни общественни процессаш дегIаухача кердадар даим юкъеккхухь вахаро а. Кердача наькъашца а тайп-тайпара а къестаде дезаш дола тIа-тIа керда декхараш хьалхашка увттаду цо. Марксизм-ленинизм творчески дегIакхувлилга цудухьа шоай керттерча декхарех цаI лерхI коммунисташа.

«Коммунистически дезалга гIолларча воай новкъостий творчествана чIоагIа уйла тIа а йохийташ, вай теркалду, уж яле а е кхыяле а йола положенеш нийса хилара е, кхыча тайпара аьлча, гIалат долаш хилара критерий практически опыт мара хила йиш йоацилга. Цхьабакъда практика ший бухсоцаш йола кхел яь а ялале хьалхагIа уж положенеш новкъосташха дага а дувлаш, бебеча партешта хетари цар опыти шерра вIаши нийсъяра наькъаца тахка торо а я, тахкаиза яргйолаш а яц. Гучох, бухсоцача кхаьчача теори а практика а толаргья, вай юкъара гIулакх толаргда».

«Антикоммунизм дIакъоастаянзеи эшаянзеи» ярг ца хиларах а Советски Союзагара яьнна коммунистически партешта, социалистически мехкашта, социализмаи прогрессеи низашта духьа кампанеш йолаеча низашта духьала къовсам лоаттабарах а йола конференце тIайийцача документа тIара положенеш Iалаьмате чIоагIа лоархIам болаш я.

Машара, кхерамзлени прогрессеи гIулакха, социальнии къамани кортамукъале яккхара гIулакх тахан доккхагIча даькъе тийша да коммунистий дунен халкъашта юкъерча эскара цхьоагIонах, дерригa революционни прогрессивнии, машар хьаштдолеи низаш кхотадаларах. Къахьегача наьха хьашташка хьежжа дуне эргалаккхара тIехьа лоаттабеча къовсама компартей, ерригача болхлой класса эгтара низ болашагIа а тохкамах чакхдаьнна а дола герз хила а хиннад да а да пролетарски интернационализм.

Берлине хиннача конференце хьахьекха керттердар: шоаш тайп-тайпарча хьалашка болх беш хилар кхета а деш, вежарашха йола партеш боккъонаш цаIаш йолаши що-шоай лоIам болаши новкъосташха дола бувзамаш даим чIоагIде гIертилга, кхы а беркатегIча тайпара, кхы а айхагIеи кхотаденнагIеи вIаши цхьана леладу гIулакхаш леладе гIертилга.

Европа коммунисташа тIаэцац, болхлой класс, ма-дарра аьлча, капиталистически системана кIал оттаеш йола цхьана а тайпара политикеи мировоззрени. Конференце дIакхайкадир Маркса, Энгельса, Ленина сийлахь-йоккхача идеяй ларда тIа интернационалистически вIаши цхьана гIулакхаш леладелгеи солидарности компартеша дегIакхувларгхилар. Цо лаккха айир вежарашха йолча партей цхьоагIоннеи кхотадаларен байракх. хьахьекхар ховдам боллаш долча хьалашка хьежжа хIаране шоай средствашцеи методашцеи сийлахьча лерхIарашка кхачара юкъарча гIулакха тIехьа лоаттабеча къовсаме ший дакъа юкъедахьа кийча хилар.

Конференци гулъяро, новкъосташха долча хьалашка цо толаме болх баро, тIайийцача документо хьахьокх европейски континентерча вежарашха йолча партеша цхьана леладу гIулакхаш чIоагIдара, царна юкъерча юкъмоттигий йолаш йолча норма ларда тIа интернационалистически вIаши цхьана гIулакхаш чIоагIдара йола лоархIаме фактор конференцех хилар. ХIанз лоархIаме да творчески марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма принципиальни ларда тIа, вахаро хьалхашка увттаю актуальни проблемаш цхьана къестаяр духьа коммунисташ леррагIа кхотабара тIехьа дIахо а болх бар.

Керда общество хьалъеча хIама хьакхоллаш къахьегарца советски халкъо дIахо йодача хана а шийгара доагIаш дола дакъа юкъехьоргда революционни, коммунистически болама, дерригa антиимпериалистически машар хьаштдолчеи низий юкъарча интернациональни гIулакха юкъе, машара, халкъий кхерамзленна, демократе, социализма тIехьа лоаттабеча къовсама гIулакха юкъе.

МАССАНЕ А ДАГАРА

КЪАХЬЕГАМЦА ЖОП ЛУРГДА

Ленински парте машаре арахьара политика, цун Централььни Комитетои Советски правительстваи дунен халкъашта юкъе чакхдоаха гIулакхаш советски наха дег тIара къоабалдеш а шерра хьаллоацаш а да. ХIанз дерригача дунено кIирдаь доашхаш латт дукха йоацаш Берлине хиннача Европа коммунистически болхлойи партей конференце КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева даь къамаьл. Хьакъалах, сабарах котдаларах болча тешамах хьалдизача цо догдоахилга ю сага вахар тIема морхаша баьддерзадерг ца хиларах.

Цунца цхьана новкъоста Л. И. Брежнева хоадамболлаш дIакхайкадир вайна машар безаш хиларах пайда эца а гIерташ шоай буржуазни идеологи империалисташа вайх хьекхаярах хIама хургдоацилга. Советски наьха вахар капитала мехкашка долчул толамагIа хиларах дог тийша да вай.

Машар мел безача наьха дагар дар ховш, цар бочагIа йола уйлаш хьалкхоабаш йола беркате политика леррагIа чакхъяхарах Грозначерча тепловозникаша а доккха баркал ях парте ленински Централььни Комитета, Леонид Ильич Брежневна шийнна. Цу политика доахача толамаша хьинар сов а доахаш къахьегаш ва тхо долчара тепловоза хIара машинист, цун гIоича, хIаоа токарь, слесарь, хIара специалист.

Гаргахоачаш латтача шоай цIейна — машиннаькъахочун Ерригсоюзни Денна накъаболхаш шера план ханал хьалха кхоачашъяра къовсам боаржабаьб тепловозникаша.

Г. АНОХОВ,
Грозненски локомотивни депо парткома член.

КПСС Грозненски горкома III пленум

Укх деношка КПСС Грозненски горкома III пленум хилар. «Грозне нах бахеи, коммунально-бытовойи гIишлош хьалъяреи город Грозный хозъяреи гIулакх вIаштIехьдаккхара хьалахи дIахо йодача хана из болх тоабара де дезарахи» лаьца доклад йир КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара **Н. И. Семенова.**

Превешка къамаьлаш дир КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара **Г. Ф. Галковас,** Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене начальника **Э. Э. Исмаилова,** «Чечингражданпроект» яхача института директора **А. И. Липейя,** Грозненски аьшкабетонни изделеш еча завода такелажницас **Т. Н. Смелковас,** № 10 йолча специализировании СМУ монтажникий бригадира **А. Г. Цечоева,** Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене механизацена йолча управлене парткома секретара **А. К. Попова,** республика жилищно-коммунальни боахама министра **А. К. Зязина,** Грозненски автотранспортни предприяте начальника **И. А. Сапронова,** Малхбузеи электросетий монтера **А. Е. Будаева.**

ТIайийцача соцам тIа пленумо белгалдир республика столице жилищно-коммунальни цIенош хьалдареи город хозъяреи балхаш тоадара тIадерзадаь хоадам боллаш де деза балхаш.

Пленумо иштта ла а дийгIа тIайийцар II пленум хинначул тIехьагIа КПСС городской комитета бюрос баьча балхах КПСС горкома орготдела заведующе **Е. П. Павлова** баь хоам. КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра парте горкомо оттаяь мероприятеш чIоагIйир.

Пленума балха юкъе дакъа лаьцар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **А. В. Власовеи,** республика Министрий Совета председатела **М. А. Керимовеи.**

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ — ДУКХАГIА

1976 шера хьалхарча ах шера баьча балха итогаш яьй республика колхозийи совхозийи фермашка.

Хьайбай продукташ яхареи кийчъяреи иттлагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяр духьа шерра социалистически яхь а йоаржаяь хьинаре къахьегарах дика толам баьккхаб фермай коллективаша.

Республика бIарчча хьанийцача тIехкхоачашъяьй пачхьалкхенга дулх, шура, фуаш, тха дохкара ах шера план.

Массе тайпара хьайбай продукташ йохкара ах шера план кхоачашъяьй Ачхой-Мартановски, Веденски, Гудермесски, Назрановски, Наурски, Ножай-Юртовски, Сунженски, Урус-Мартановски, Шалински, Шелковской районий боахамаша.

Соахка укх ханачул дукхагIа дулх дехкад Назрановскии Наурскии районий боахамашка.

1975 шера хьалхарча ах шерачул дукхагIа шура ехкай Назрановски, Наурски, Советски районашка.

Соахка укх ханачул 10 процент дукхагIа тха дехкад Шелковской района боахамаша.

Пачхьалкхенга дулхи шурен йохкара оттаяь ах шера планаш дикка тIехкхоачашъяьй совхозаша: «Самашкинский», «Горячеисточненский», «Гудермесский», «Минеральный», «40 лет Октября» «Экажевский», «Горец», «Гехинский», «Предгорный», кхы дуккхачар.

Цунца цхьана, хьалхарча ах шера итогаша къаьгга тешал ду дуккхача фермаша йолаш йолча торонех биззa пайда ца ийца хилара. Хьалаш цхьатарра доллаше а. бе-бе да фермай балха хьокхамаш. Нагахьа санна Наурскии Назрановскии районий боахамаша соахка укх ханачул дукхагIа шура йохкаш яле, хIаьта Малгобекски района боахамашка из кIезигагIа йохк 13 процент, Урус-Мартановскии Шалинскии районашка — 10 процент.

«Горячеисточненский» совхозе шура дIалулга лакхденнад 21 процент, хIаьта «Атагинский» совхозе 12 процент кIезигагIа дIалу из, «Грозненски шурий» совхозе — 8 процент, № 1 йолча шурий совхозе — 26 процент, доахан IайгIара дахара хьалаш цхьатарра хинна доллаше а. Кхы цхьаькха а масал доаладергда вай. 1975 шера хьалхарча ах шерарчул 32 процент дукхагIа шура дIаенная Назрановски района «40 лет Октября» совхозо, хIаьта «Назрановский» совхозе из лохъеннай 15 процент. Уж тайпа масалаш кхы а дукха да.

Ахкан хана дулх дукхагIа тIакхетийтараи шура алсамъяккхараи дика хьалаш хьахиннад укх шера хьайбаш леладерашта. Цхьабакъда, тайп-тайпара пайда ийбу цу торонех.

Наурски района фермашка май бетта хIара кхоабача Iаттагара 253 килограмм шура яьккхар. Шелковской — 220 килограмм, Гудермесски — 222 килограмм, хIаьта Ачхой-Мартановски — 166 килограмм, Сунженски — 175 килограмм, Шалински районе — 161 килограмм

ХIанз боккхача лоархIаме да хIара фермера хьал кIоаргга тахкар, тIехьаднсара бахьанаш гучадахар, хьайбай продукташ алсамъяхара дола наькъаш лехар.

1976 шера 1 июль тIакхоачаш хьайбай продукташ пачхьалкхенга йохкара ах шера план кхоачашъярах йола СВОДКА

(План процентаща)

	дулх	шура	фуаш	тха
Ачхой-Мартановски	141	100	—	114
Веденски	111	172	—	131
Грозненски	92	101	110	132
Гудермесски	107	116	—	107
Малгобекски	73	106	—	64
Надтеречни	99,3	105	—	122
Назрановски	113	115	—	121
Наурски	114	118	—	115
Ножай-Юртовски	141	150	—	113
Советски	79	122	—	102
Сунженски	109	103	109	110
Урус-Мартановски	112	104	—	100
Шалински	135	103	186	145
Шелковской	109	103	—	125
г. Грозный	103	—	—	—
Республике	107	105	119	119.

Политдешара итогови занятешкара

Комсомольски актива ленински урок

«Парти — вай заман хьаькъал, сий, эхь-эздел» — иштта яр Iилман-практически конференци ярца чакхъяьнначА Ленински урока тема. Урока тIа дакъа лоацаш бар комсомольски дешара ладувгIархой, пропагандисташ, комсомольски организацей секретараш, комсомольски актив. «КПСС XXV съезд — боккха исторически лоархIам бола событи» яха доклад йир, парткома секретара В. И. Савина. Содокладаш ёш хиннача комсомольцаша Г. Кольчатова, Ю. Кудриноке, С. Межиева дийцар болхлой класса, пролетарски интернационализма парти КПСС хиларах тарра, цун мугIараш цхьоагIо йолаши кхотаденнеи хиларах. № 108-110 йолча цеха парторганизаце секретара А. И. Матюхина дийцар партийни организаце комсомола кулгал мишта даьди болхлой ноахале кхеярахи. Заводской комитета член йолча, ЦЛК инженера Арсеньева Нинас комсомол парте хьинар дола гIончеи цун резерви хиларах, дIадахача шера парте хьайнцараштa юкъе 70 процент бараш комсомольцаш хиларах дийцар. — Хьалха дIанхача шерашка хинначул,— аьлар цо, — дIадахача шера эгтара дукхагIа бар парте дIайицарашта юкъе комсомольцаш.

Тха завода комсомольски организацей 22 секретарах 7 саг парте членашн кандидаташи ба. Комсомоле йола партийни ядро—парте резерви гIончеи я.

Жарков Владимира ше къамаьл деш белгалдир комсомольцашеи кагирхошеи КПСС XXV съезда решенеш дег тIара тIайица хилар, пятилетка хьалхара шу толамца чакхдаккхара беррига низ а хьинар а дIадала уж кийча хилар. Заводе толамца кхоачашъяьй комсомольцаши кагиргойи Iилман-технически творчества хьажаре юкъеозара программа, кхаь этапагIа толамца чакхбаьннаб уж. Комсомольски организаце республике хьалхара моттиг яьккхай рационализаторствахи изобретательствахи. Из бахьан СССР Миннефтехимпромеи профсоюза ЦК-и Сийлен грамота сийнай тхона. ДикагIа болча рационализатораша А. Рыбкинеи С. Горскеи укх шера дакъа лаьцар ВДНХ хиннача къонабарий Iилман-технически творчества хьажаре.

Конференце тIайийцача рекомендаце тIа комсомольцашеи кагирхошеи партийни организацена тешам белар иттлагIча пятилетка заданеши тIайица социалистически декхарашн кхоачашдара знанеши, низи, хьинари шоаш кхолерг ца хиларах.

З. ИВАЩЕНКО,
СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химзавода политпросвещене кабинета заведующи.

№13 йола «Агитатора блокнот»

«Герз дIадаккхар — тIехьадаккха йиш йоаца гIулакх» аьнна — агитатора, политинформатора, политдийнахьа къамаьл деча долча новкъостала оттаьча методически разработкана кепатохарца хьаелалу КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела № 13 йола «Агитатора блокнот». Укхаза иштта кепатеха да герз Iоаделга соцадараи из дIадаккхараи тIехьа йола Дерригдунеи Машара Совета Стокгольмски воззвани хьаллоацаш республике хиннача митингехи собранехи дола хоамаш.

Блокнота тIа шерра хьеккай «Беррига теркам — ялат чуэцара» яха рубрика. Цун кIала кепатеха я «Цхьа ка ца буташ» яха статьяи Гудермесски районa «Терек» совхоза механизированни отряда начальника Л. Касумова язъяь «ТIехьбусараш боацаш къахьега» яха корреспонденции. Блокнот дешачун теркам тIаозаргба Шелковской районе ялат чуэцача дакъа лоацаш болча болхошта оттаяь хиннача памятко. Цу тIа хьехад кхай тIа цхьа квадратни метр тIа ка боабарахи хьатта тIара элеваторга кхаччалца бодача новкъа цхьа метр тIа цхьа кIи фийг Iобожабарахи бIаьрччa хьайийцача мел доккха эс хул.

«Магистральни лостам» яхача рубрикана кIала кепатеха я «Консервплодоовощ» яхача Нохч-ГIалгIай производственни аграрно-промышленно-торгови объединене генеральни директора Б. Бычихина язъяь «Интеграце перспектива йола форма» яха статья.

«Идеологически болх Iалашбара опыт» яха рубрика хьеккхай Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене политпросвещене кабинета заведующе Л. Недельковас «Атенстий Совет» аьнна язъяьча статьяца.

«Дош-цифраштa» яхача рубрикана кIала агитатора гойтора агитаци вIаштIехьйоаккхачоа сакъердаме даннеш корайоагIаргъя иттлагIча пятилетке промышленностеи, гIишлошъечеи, кхычахьеи цхьан дийнахьа дечох.

БОЛХЛОЙ ДАГГАРА...

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIайица социалистически декхарашн ханал хьалха кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаяьй Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-2 гIишлонхой звеноша. Царна юкъе хадданза хьалха латташ я укх шера Арсемиков Вати керте латта бетонщикийи монтажникийи звено. Кхыча бесса хила йиш а яцар из. ХIана аьлча звенона керте латта Вати СМУ-2 комсомольски организаце вожак ва. Цо цуй керттера декхар лоархI ше кулгалдеча звенога дика къахьегийтарал совгIа СМУ-2 беррига комсомольцаши кагирхойи укх шера плани тIайица декхарашн ханал хьалха кхоачашдара оарцагIа бахар.

«ХIара балха денна — дикала Знак» аьнна йола Грознерча химикий инициатива хьаллацара комсомольцийи кагирхойи собрани йир Вате. Цу дикача гIулакха керттердар, чулоацам дIабовзийтар массанена а. ДIахо а болх тоабара хьадда йола мероприятеш белгалъяьхар къонача гIишлонхоша. Уж мишта кхоачшъю хьожаш хадданза тIахьожам лоаттабе баьлар комсомольски прожектора доакъашхой, комсоргаш, беррига комсомольцаш. Цох доккха беркат даьннад гIишлонхошта. Къаьст-къаьстача болхлоша, звеноша доаха къахьегама толамаш массанена дIадовзийта каст-каста араювл «Молния» яха листок. Шерра дIа-юха йоаржаяьй социалистически яхь хьалха латтарий опыти дикагIа йола методаши.

— Аз кулгалу звено чуйоагIа вай мехка цIи хезача Социалистически Къахьегама Турпала Злобина методагIа къахьегача Хаджиев Шамсудина кулгалдеча гIишлонхой бригадана, — йоах Арсемикова. — «Дикала пятилеткана — болхлочун тешам» яха девиз хIаранена дола сийлен декхар а хинна дIаэттад. Хьалха дIа яхача хана, сменаш хувцалуча хана болх дIаболабаь ца боалаш ткъаьх минут балха ха зехьа йоайора гIишлонхоша, хIанз из тайпара дола гIулакх тхо долча вIалла а нийслуш дац. Звеноцарча моллагIча саго къахьегамеи производственни дисциплина толхаяь е брак яь цхьаккха тайпара моттиг нийслац, бизза пайда ийбу гIишлошъеча техникахи механизмехи.

Иштта къахьегарах звенос ший сменни норма 150 процент е кхы тIех кхоачаш ца еш цхьа смена дIайодац. Цудухьа хIанз октябрь бетта календарагIа къахьегаш я Арсемиков Вати керте латта звено. Каст-каста цо кулгалдеча коллективе баьхке цун опыт йовзаш хул СМУ-2 комсомольцаши кагирхойи. Из шоай бригадий, звеной балха юкъеккхухь. Цох царна боккха пайда а боал.

Грознерча Микрорайоне 56 квартира йола цIа хьалдеш вола звеньевой Арсемиков Вати хьинаре къахьегаш хиларах тарра СМУ-2 болхлошта вайза ца Iеш дика общественник волаш хиларах Ленински районе бахача дуккхача наха вовзаши цар сий деши ва. Къахьегамхой райсовета депутат ва из. Шоаш безаме тIаэцаши наказаш дика кхоачашдеши волча цунна дукха гIулакхаш тIаккхухь харжархоша, шийна тешам беннараша тIадена дешаш кхоачашдаь валлалца сатийна Iац Вати.

ДIаяха пятилетка шин шерей ах шереи чакхъяьккхар Вате кулгалдеча звенос. Иштта къахьегарах звеноцарча гIишлонхошта тайп-тайпара совгIаташ тийлар. ХIаьта кулгалхочунна Ватена Къахьегама Сийлен кхоалагIча степена орден елар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ИТОГОВИ КОНФЕРЕНЦИ

Массехк шу да КПСС МагIалбика горкоме партийно-боахама актива школа хьайийлла. Цун ладувгIархой ба КПСС горкома болхлой, горисполкома отделай заведующеш, предприятей кулгалхой, юххьанцарча парторганизацей секретараш, иштта кхыбола нах. ДIадахача шера «КПСС — советски общества кулгалдун организаторски низ» яха курс Iомаеш хилар уж. ЛадувгIархошта хьалхашка лекцеш йийшар КПСС горкома секретараша. ТIеххьарча ялх занятe КПСС XXV съезда материалаш Iомайир цар.

КПСС XXV съезд «Социализм дегIаенача хьалашка парти дегIаккхувларахи чIоагIъярахи, цун кулгалдара лоархIам лаккхбарахи» яхача темах хилар итогови теоретически конференци. Цун балха кулгалдеш вар КПСС горкома хьалхара секретарь П. Г. Кацеев.

Конференце доакъашхоша ладийгIар докладашкеи рефераташкеи.

— «Социализм дегIаенача хьалашка парте кулгалдара лоархIам лаккхбалара керттера фактораши объективни закономерности» яхаш яр «Ленина байракх» яхача районни газета редактора З. Г. Цечоева яьча доклада тема.

Цул тIехьагIа рефераташка ладийгIар гулбеннараша. «КПСС — марксизм-ленинизм творчески дегIаккхувлен пайда эцеи парти» яхача темах реферат йийшар чурча гIулакхий районни отдела начальника А. С. Даурбекова, «Парти дегIаахари цун дикала состав тоаяллари» яхача темах реферат йийшар ладувгIархочо М. Н. Пресняковас, «КПСС XXV съезд парте кадрови политиках» яхача темах реферат йийшар ладувгIархочо А. Х. Будачиева, иштта дIахо а.

Рефераташ йийшараша массане а белгалдир дегIаенача социализма хьалашка парте кулгалдара лоархIам лаккхбенна хилари из дIахо дегIаухаш а чIоагIлуш а хилари.

Н. БОЙКО,
КПСС МагIалбика горкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

Иттлагiча пятилетка хьалхарча шера доккхий къахьегама толамаш доахаш хьабоагIа Грозный яхача станцера вагонни депо вагонашта ремонт еча цеха болхлой. Цар вIаштIа кхозза хьалхле яьккхай ремонтни цехий коллективашта юкъе яьржача социалистически яхье. Цу толама шоашкара доккха дакъа юкъедихьад М. Межидов керте латтача бригада.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) бригадир М. Межидов, слесараш Ж. Осипов, В. Колчев, В. Дальмаев.

А. ТРУНОВА сурт.

ХIара балха денна-дикала Знак

БОЛХ КХЕТАМЦА ВIАШТIЕХЬБАЬККХАБ

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIайица социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара къахьегама вахте эттаб Грозненски «Автоспецоборудоване» яхача опытно-экспериментальни завода болхлой. «ХIара балха денна — дикала Знак» яха грозненски химикаша дIайолаяь инициатива эгтара хьалхарчарца хьаллаьцар цар. Цехий, участкай, бригадий болхлой собранешка дийцар химикаша дIадоладаь дика гIулакх, из мел пайдане да производстванеи болхлоштеи дIахайтар. Вай предприяте хьалашка из инициатива чакхйоаккхалургьяц, яхаш бараш а нийсбелар. Шоаш яхар бакъдеш дукха масалаш кхувлар цар. Химикаша арахийца продукци цу минуте лабораторе анализ а яь из миштай ха йиш я. Цул совгIа, цига арахецаш йола цхьан тайпара продукци хадданза арахецаш я. ХIаьта вайга тайп-тайпара продукци арахецара дукха заказаш ух, цунца дувзаденна хувца езаш хул каст-каста продукци хьаяра технологи, яхаш масалаш кхувлар цу гIулакха раьза боацараша.

Цхьабакъда, дукхагIбола болхлой раьза хилар химикий инициатива шоай балха юкъейоалаяра, из тешаме шоай предприяте юкъейоалае йиш хиларах дукха масалаш а доаладир цар. Завода коллектива балха цхьаккха тайпа кхоачамбоацар ца нийсдалийтара, къахьегамеи производственни дисциплина, деррига технико-экономически хьокхамаш тоадара мел боккха лоархIам болаш да дIадоладаь кердадар къаьтта хьахьокхар коллектива балха кIоарга анализаш а еш къамаьлаш даьраша. Цу гIулакха мел эша хьалаши тороваши хилар белгалдоахар цар.

Укх шера цхьоалагIча июне деиз кердача инициативагIа къа а хьегаш шерра социалистически яхье баьннараша даьхача къахьегама толамий итогаш елга тIадожадир цехий, участкай начальникашта, партийни профсоюзни организацей кулгалхошта. Иштта царна тIадожадир яхье баьнкараша даьха къахьегама толамаш массанена довзаргдолаш хьокхам доска тIа дIаяьзделга.

Къахьегамеи алапеи отдела инженера Кожина Елена Степановнас хIара дийнахьа Iуйрийна итт сахьат далалехьа хьагулъю социалистически яхье баьннараша даьхача къахьегама толамий, производства культураи эстетикаи даннеш. Кадрай отдело лу къахьегама дисциплина телхаярах дола хьокхамаш, хIаьта хатар хинна, е кхерамзлеи техника бокъонаш телхаяь моттигаш йовзийташ даннеш лу кхерамзлеи техника инженера, ОТК болхлоша массаa йолча цехашка, участкашка арахецача продукце дикал йовзийт. Iуйрийна итт сахьат доалача хана селхан баьча балха уж еррига даннеш хьакхоач къахьегамеи алапеи отдела инженерага Елена Степановнага.

Химикий инициативагIа къа а хьегаш социалистически яхье баьннарий итогаш яра заводе вIашагIъелла я итт сагах латта штаб. Царна юкъевоагIа завода директор (председатель), парторганизаце секретарь, профсоюза завкома председатель, керттера инженер, производственно-диспетчерски отдела начальник, керттера экономист, ОТК начальник, комсомольски организаце секретарь, кхыбараш. Iуйрийна цхьайтта сахьат доаллашехьа штабо итогаш ю яхье баьннараша даьхача къахьегама толамий. Ше итогаш еча хана керттера теркам тIа а бохийташ из хьож производственни план мишта кхоачашъяьй, арахеца продукци, къахьегамеи производственни дисциплина, производства культуреи эстетикеи миштай.

Продукце дикала боарам къоастабу ОТК болхлоша. Цехашкеи участкашкеи арахеца продукци миштай я хьежа цар хьахойт цкъа дIаелча юха ца ерзаеш дIаяхийтар, брак йолаш яьр, кхыча цехашка, участкашка замечани ца еи дIайицар меллай. Предприяте кадрай отдело штабана йовзийт массайолча цехашка, участкашка мел хинна прогулаш, корта бохабу малар менна, балха хьава тIехьависа е хьалха дIаваха хинна моттигаш. Паччахьалкхеи план кхоачашъярг лархIац валови продукци арахецара задани кхоачашъярах, нагахьа санна цо ассортиментагIа продукци арахецара задани кхоачашъяь ецe.

Белгала мел даьхача хьокхамех социалистически яхье когъяьнна коллектив, участок, бригада е къаьст-къаьста бола болхлой белгалбахара бIаь баьлни система юкъейоаланьй. АссортиментагIа продукци ара а хецаш сменно-дени-буси йола задани кхоачашъяьчунна 30 балл лу, цкъа дIаелча юха ца ерзаеш продукци дIаяхийтара задани кхоачашъяьчунна 30 балл, къахьегама дисциплина телхаяь моттиг ца нийслой 20 балл, тIехдика культуреи эстетикеи йолчунна 15 балл лу, из дика йолчунна 15 балл, юккъера йолчунна 5 балл хьожаю. Ханнахьа цхьан цехо е участко вокх цехага е участкага эшаш йола оатхалаш дIа ца кхачийтача пхи балл тIера Iойоакхх, брак ярах итт балл дIайоакхх, эсала продукци кийчъяьчун тIера пхи балл Iойоакхх. Балха хьава тIехьависа вале е ханал хьалха балхара дIаваха вале пхи балл тIера Iойоакхх. ХIаьта болхлочо прогул яь е из медвытрезвителе кхаьча моттиг нийсьелча бIарчча бетта йола баллаш тIера Iойоах.

Деррига хьокхамаш дикеи тIехдикеи долаш хьалхара моттиг яьккхачунна лу карара чара чела ЦIе вымпели ахчан премии. Кердача инициативагIа къа а хьегаш социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхача къаьст-къаьстача болхлошта бутт чакх ма-баьллингехьа «Профессех дикагIвар» яха сийлен цIи а луш, карара кара тела ЦIе вымпели итт сом премии хьожаю. Бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхачунна а иштта совгIаташ лу.

Ший къахьегам иштта вIаштIехьбаьккха, кердача инициативагIа бизза пайда нийбеш болх барах завода коллектива къахьегама толамаш тIа-тIа тоалуш латт. Валови продукци арахецара ах шера план ханал хьалха кхоачаш а еш, 21 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци арахийцай цо планал совгIа. ХIаьта паччахьалкхеи планал совгIа маьхала яьккхай 32 эзар сом мах бола продукци. Встречни планал совгIа арахийцай цхьа эзар сома продукци.

Къахьегама овсарле лакхъяра задани 101,3 процент кхоачаш а еш, соахкарчул пхи процент гаргга лакхъяьй из. Заводе къахьегаш бараш соахкарчул кIезигагIа а болаш, дукхьала из лакхъярах арахийцай планал совгIа кийч мел яь товарни продукци. Заданел совгIа продукци маьхала яккхарах, бедал, электроэнерги, металл, кхыйола материалаш кхоярах, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах планал совгIа укх шера 8 эзар сом пайда баьб.

Кердача инициативо дIадехараш дизза кхоачаш а деш хьинаре къахьегарца белгалбаьнна итташ болхлой ба заводе. Царех ба токараш Копанец Анатолий, Никифоров Иван, электросварщик Гусев Алексей, токараш Абакумов Федор, обрубщикаш Эльдерханов Ваха, Усачев Федор, кхы дукха бараш а. Деррига хьокхамаш тIехдика а долаш шоай нормаш 130—140 процент кхоачашъю цар.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) обрубщикаш Ф. Усачеви, В. Эльдерханови хьожаш ба кийчъеча продукцега.

А. ПАНОМАРЕНКО сурт.

СУРТА ТIА: Башкире Беркутовски газ йоллача моттигера лаьтта чена тохкаш эгтара хьалха газ хьагучаяьккхараш (аьрдехьара аьттехьа). Буровой мастер Е. К. Редькин, бурувдеттачун гIонча Г. Д. Батталов, моторист В. А. Радионов.

В. ВОНОГА сурт.
ТАСС фотохроника.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера 23 марта «Сердало» газето кепа техаяр «Политдешара системе» аьнна корта а болаш корреспонденци. Назрановски № 432 йолча передвижной механизированни колонне, иштта Автотранспортни предприяте дIадахача дешара шера политически дешара занятешка нийсденна кхоачамбоацараш дувцаш яр из. Цу гIулакха укх тайпара жоп дайтад КПСС Назрановски райкома секретара нов. Баранова:

— «Политдешара системе» аьнна «Сердало» газета тIа кепа техача корреспонденце тIа мел дувца кхоачамбоацараш долаш хиннад. Лоацача хана цу балхацара кхоачамбоацараш дIадахара де мел дезар дир КПСС райкома пропагандаи агитацеи отдело. Эсала болх бараx партийни собрание решенех № 432 йолча ПМК-а марксизма-ленинизма лардий школаха пропагандист нов. Гойгов мукъавалийтав, партийни бехк а беш. Толамца чакхдаьлар 1975—1976 шерашкара дешара шу.

Дог тийша ба

Вай мехка эгтара къаьнагIа лоархIачарех я Грозненски мехкдаьтта доалла район. ХIанз тIеххьара мехкдаьтта доаккхаш да караганo-чокракски тIоанашкара, ший хана грозненски мехкдаьттахой дIабовзийтарех дар уж. Къаьстта дукха даьккхад «Iаьржа дошув» тIерча мелашкара, эгтара дукхагIа 60—70 шерашка а доаккхаш, хIанз «Грознефть» объединене кхоане тийша я тIерча юрски «подсолеви» оалача тIехкIоарга дадача тIоанех. Уж тахкара 6500—700 метр, иштта кхы а кIоаргагIа бурув тохь деза. Чоалхане геологически хьалаш а доацаш тIехкIоарга бурув а тохаш мехкдаьтта тохкаш да Затеречни яхача моттиге. Цига кIалхарчеи юрскии тIоанашкара дар санна дола литочни-стратиграфически тIоанашкара мехкдаьтта гучадаргхиларах дог тийша ба лаьттан чена техкараш.

ТIехкIоарга бурув тохача Iалаьмате дукха халонаш нийслу. Цудухьа «Грознефть» объединене коллективо лакхе белгалдаьха тIоанаш тахкара е йоагIаш йола йоакхо ешшехьа а тохкама балхаш ду тIерчеи кIаларчеи мелашкара мехкдаьтта тахкара.

Вай республикерча дуккхача моттигашка бурув тохаш ба Грозненски бурув тохара балхий управлене. Терски довкъашка, Али-Юрт-Алхазовски яхача моттиге тIерчеи кIаларчеи тIоанашкара мехкдаьтта тохкаш ба управлене бурувдеттараш. № 115 йолча скважина йоаккхача бурув а тохаш Правобережни яхача моттиге тIерча мелашкара мехкдаьтта тохкаш да. Геофизикаша тIеххьара еннача даннеех Терски довкъашкара мехкдаьтта гучадаккхара бурув а тохаш яккха йолаяьй ши скважина.

Затеречни яхача моттиге буруни гIумарашка шиъ тIехкIоарга параметрически скважина яккха йолаяьй. Царех цаI я хIанзлехьа 7309 метр бурув теха яьша, вай мехка эгтара кIоаргагIа йола Буруни-1 яха скважина. Шоаш де лаьрхIар кхоачашдарв къовсам лоаттабеча Грозненски УБР бурувдеттараштa дукха халонаш нийслу. ПроектагIа хIаранена тохаш дар 5 эзар метр бурув тохаш яккха езаш я дуккагIйола скважинаш. Царех дуккхачарна тохаш дола бурув дикка кIоаргденнад, цудухьа чоалханерча хьалашка детта дезаш хул бурув.

Из иштта дале а укх шера хьалхарча пхе бетта башхалдика къахьегама толамаш даьхар. Бурув тохара пхе бетта план ханал дуккха хьалха 10 мая кхоачашйир. ПланагIа лаьрхIачул совгIа техар 7309 метр бурув. Иштта ханал дуккха хьалха кхоачашъяьй бурув тохара ах шера план а. Пхе бетта бурувдеттараша баь пайда 642 эзар сом да. Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я буровой начальникаш М. Б. Мерзоев, А. Г. Мау, В. В. Бочков, В. Х. Тайсаев керте латта коллективаш. Цар хьинар кхо ца деш къахьегарах пхе бетта мехкдаьтта кIеж а тохийташ цар эксплуатационникашка дIаеннай кхо скважина, Эльдаровски мехкдаьтта доаллача моттиге инжекционни цхьа скважина. П. Домаев керте латтача бригадас цу моттиге толамца бурув теха а яьккха техкар № 23 йола скважина, цул тIехьагIа гучадаьлар цига кIаларча мелашка мехкдаьтта доалилга. Правобережни яхача моттиге М. Магашева кулгалдеча бригадас эксплуатаце дIаелар № 120 йола скважина, цо шерра перспективаш, хьайийлар Тийрка аьтта сагIорахьарча довкъашка тIерча мелашка дукха мекхдаьтта доаллаш хилара.

Графикал дикка хьалха бувлаш № 128 йола керда скважина йоаккхача Тийрка аьрда оагIарча довкъашка бурув тохаш я М. Мерзоев керте латта бригада. Пхе бетта бурув тохара план 149,3 процент кхоачашйир цо. Кхы а дикагIа къахьийгар июнь бетта. Цудухьа ханал дуккха хьалха кхоачашйир бурув тохара ах шера план а. Цул дукха тIехьа ца юсаш къахьегаш я В. А. Дядюченкос кулгалдеча «Дружба-I» яхача буровой коллектив а. Бурув тохара пхе бетта задани 141,8 процент кхоачашйир цо. Дикка тIехкхоачашйир цо ялх бетта задани а.

Кердача пятилеткагIа — эффективностеи дикалеи пятилеткагIа «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа къахьега лерхI Грозненски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараша. Уж дог тийша ба иттлагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIайица социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдергхиларах.

Х. ШАИНЯН,
Грозненски бурув тохара балхий управлене керттера геолог.

Ханал хьалха бувлараш

Парте XXV съезд чакхъяьнначул тIехьагIа къаьстта дукха теркам тIаухийт цун решенеш хIара коммуниста, хIара болхлочун сакхетамга дIакхоачаяра.

Партгруппа балха тIа шерагIа юкъекхувл коммуниста хьинар айдар, балхеи общественни вахареи цун авангардни лоархIам лаккхбар санна дола дешаш. Иштта тха партгруппа чакхбоахаш бола беррига болх а тIаберзабаь ба партийни съезда документаш цаха дикагIа дIадовзийтара.

ИйслагIа пятилетка толамца чакх а яьккха дика дIадоладаьд тха бригадо иттлагIча пятилетка хьалхара шу а. Соахкарча шера март бетта дIадоладелар тхо 930-гIа скважина яккха. Цун проектни кIоаргал 4700 метр хила езар. ХIаьта бурувдеттараша геолого-технически нарядо къоастаьча ханал кхо бутт хьалха техар изал бурув. ХIанз скважина чу эксплуатационни колонна Iочуухийташ ба уж. 500 метр йола хьалхара секци Iочуоттаяь а баьннаб.

Са дега чIоагIа тоам беш хIама да тха бригада коллективо ийслагIча пятилетка тIеххьарча шереи иштта ерригача пятилеткан планаш толамца кхоачашъяр. Пятилетка шерашка лоаман породашта 14163 метр бурув техар оаха. Из таханарча дийнахьа во хьокхам бац. Цхьабакъда алхха селхан даьчох ваха йиш яц хIама хьакхоллаш волча сага а коллектива а. Цудухьа тха бригада а партгруппа а карагIдаьнначох кхоачам баь Iеш ярех яц.

Тахан селханчул дикагIа къахьега гIертар санна дола дика хIама тхоайх доаллаш санна хет сона. Во дIадоладаьдац бригадо иттлагIча пятилетка хьалхара шу а. Беркате къахьегара тхона гIо ду коллективера хIара саг ше дика къахьегарал совгIа новкъоста гIо деш, бригаде къахьегама овсарле лакхъе гIерташ хиларо. Юкъара лоархIам болаш мел дола гIулакхаш бригада собранешка дувц оаха. Иштта бригада бурувдеттараша дийцачул тIехьагIа къоабал а даь тIайийцар «ХIара балха денна —дикала Знак» яхача Грознерча химикий девизагIа яхь лаелга. Бригаде белгалъяьй бурув тохара балха дикал лакхъяра, балха ханах пайда биззагIа ийбара, материалаш, бедал, электроэнерги кхояра тIаерзаяь хоадамболла мероприятеш. Цу девизагIа яхь лелаярб дIадехараш дIадовзийтад бригада сменашка. Яхь дIайолаяьраша санна яхьа итогаш оаха а хIара дийнахьа ю.

Бурувдеттарий болх нийсса вIаштIехьбаккхар дукхагIча даькъе тийша да хIара сменас болх цIена барах. ХIана аьлча цхьан сменас даь гIалат кхыча сменай а ерригача бригада а балха Iаткъ. ХIаьта из уйла хIара болхлочун сакхетаме чIоагIъе еза. Цу хьакъехьа дукха къахьег тха партийни группо.

Дуккхача къамех бола нах болх беш ба тха бригаде. Царца юке ба эрсий, гIалгIай, нохчий, украинцаш, гIумкий, гIазгIумкий. Царех хIаране шийгара дикка дакъа юкъеккхухь къахьарча толамашта. ТIеххьарча массехк шера бригаде болх беш бола нах цааш ба. ХIаьта дуккхача хана деиз цхьана къахьегача наьха барт дикагIа тов, моллагIа а болх мел из хала хиларах аттагIа булу царна. Иштта йолча тха коллективо дуккхаза а социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхай, шерагара шерага «Коммунистически къахьегама коллектив» яха сийдола цIи бакъеш хьадоагIа тхо.

Масала, парте XXV съезда сийна управлене яьржача социалистически яхье хьалхле яккхарах тхона елар КПСС Малгобекски горкома диплом. Цул тIехьагIа аргIанарча профсоюзни собране бригадерча бурувдеттараша доккхий социалистически декхараш тIайицар иттлагIча пятилетка хьалхарча шера. 1130 метр бурув тоха, 930-гIа скважина бурув теха а тохкамаш даь а чакхъяккха, лоаман тIоанаех чакхдувлаш бурув сихагIа тохара рекордни боарамга кхача, балха ерригача ханах 82 процентал кIезигагIа йоацачох бизза пайда эца, 500 тонн утяжелитель, 10 эзар сома маьха химреагенташ кхое лаьрхIад оаха. Цул совгIа, кхыдола технико-экономически хьокхамаш тоа а деш, «Грознефть» объединене дикагIйола бригада» яха цIи яккхара баьржача къовсама юкъе а яхар бригада.

Бурув детта мастер Иса Алиевич Галаев керте латтача бригадо толамца кхоачашду шийна тIайица декхараш. Паччахьалкхеи планаши тIайицача социалистически декхарехи бригада дIахо а лоархIаяларах тIехь тIайоагIача хана а хIара болхло балха ха, материалаши бедали кхом беш дIаахийта гIерта веза. Балха дикал лакхъяра лоаттабеча къовсамца дувзалургдац болх тесса лелабелга, цунах дог ца лазилга. Цудухьа дIахо а цу гIулакхашца къовсам лоаттабергба бригадо.

Нагахьа санна фуд шун балха Iеткъаш дар тхоашка хаьттача оаха уйла ца еш аргдар: бригада ханнахьа колонкашца, утяжелителаца, нах дIа-хьа кхувлара йолча транспортаца Iалаш ца яр ла, аьнна. Цхьабакъда, уж халонаш эша а еш, бурувдеттараша ханал хьалха проектни кIоаргалга дIакхоачаяьй скважина.

Из толам боаккхача къаьстта дика къахьийгар бурувдеттараша Р. Х. Ибрагимова, С. Ш. Абубакарова, И. Г. Максютас, бурувдеттачун гIончаша А. М. Алиева, Т. У. Картоева, слесараша Б. Х. Гатагажева, А. И. Патрикеева, кхычар.

М. ДЗЕЙТОВ,
бурувдеттачун гIонча Малгобекски бурув тохара балхий управлене бригада партгруппорг.

ДЕРРИГАЧА КХОАЧАМЕХ ПАЙДА ИЙБУ

Укх деношка кепа теха арабаьннаб «Доакъараш шоай ханнахьа кийчдараи 1976—1977 шерашка хьайбашка Ӏа даккхийтара кийчо яран де дезарий хьакъехьа» КПСС обкома бюросн Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Советон баь соцам. Цу тӀа белгалдоакх, «Партийни, советски, юртбоахама эргаиий, колхозийи совхозийи лоархӀамера декхар — 1976—1977 шерашка хьайбай продуктивность ма-могга дегӀайоалаелгеи дулх, шура, фуаш, тха дукхагӀа доаккхилга, доккхий хьайбаш, къаьстта дахкаш дола доахаи, хьаккарч, коа тӀара оалхазараш дукхагӀа дебийта дезилгеи дага а кхоабаш доакъара деррига тайпаш ма-могга дукхагӀа кийчделга, хьайбаш Ӏаьгара дахараи толаме чакхдаккхараи ший ханнахьа кийчо елга Ӏалашдар...»

Из соцам кхоачаш а беш, хьайбаш дика Ӏаьгара дахара, царна шортта доакъараш Ӏалашдара боккха болх бу хӀанз Малгобекски районерча «Кавказ» яхача тха винсовхозе а.

Ховш ма-хиллара, доакъарий база дика ца хилча хьайбай боахаме доккхий толамаш даха йиш яц. Цудухьа укх тӀехьарча шин-кхаь шера къаьстта боккха теркам тӀабохийт оаха доакъарий база ма-могга чӀоагӀъяра. Цох дика беркат а даьннад.

Иштта, масала, 1972 шерарца нийсйина 600 килограмм тӀакхийттай доахангара йоаккха шура, дукхагӀа хиннад хӀара хьайбаца деннеи бийсанеи тӀаккета дулх. хӀаьта паччахьалкхенна дулха дӀачулу* доахаи, хьаккарч хила деззача боарамагӀа возал долаш а хул. Цхьабакъда, доакъарий база чӀоагӀъяра оаха дӀадоладаьча гӀулакха йоккхий новкъарлонаш йир 1975 шерара хаоттам аьттув боацаш хиларо. Из иштта дале а, укх шера дукха хӀама де лерхӀ оаха хьайбаш дизаи дарстаи долаш Ӏаьгара дахара. Хатта тарлу, доакъарий база чӀоагӀъяра хӀанзалца шоана новкъарлонаш яь хӀамаш малагӀаш дар? Эггара хьалха тхона новкъарло яь хӀама дар дика хьувкъача баьций — люцерна, рожа, сорго - судански гибрида, эспарцета, дукххача шерашкарча культурии даьгӀенашка дӀаювча баьций фу ца хилари уж культураш дӀаера долча лаьттайи даьгӀеннйи севообороташ караерзаяра план кхоачашъе тха низ ца кхачари. Лакхе белгалдъяьхача баьций фу цхьанцанахьара Ӏалаш а даь, тха йиш хилар кхашка уж пайданс баьцаш дӀае. ХӀанз цу баьций фу кхыча боахамашка дохка а дохк оаха.

Ялат дӀадув лаьтташ шердаран хьувкъам дукхагӀа чубаран де дезарий хьакъехьа парте Центральни Комитето дӀадехараш теркал а деш, партийни комитетен керттерча специалистийи инициативагӀа тха коллективо лаьрхӀар хӀара гектара тӀара дукхагӀа доакъар даккха, къаьстта а хий дуллача лаьтташкара. Боккха теркам тӀабохийташ дийцар тха совхоза доакъараш кийчдеча бригадашкеи механизированни отрядашкеи хьайбашта цхьан шераи ах шераи кхоачам хиллал доакъараш Ӏалашдара вай республика юртбоахама беррига болхлой тӀахьехаш Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза коллективо даь кхайкарал Шоай торонашка а хьежа тха совхоза къахьегамхоша а лаьрхӀар хьайбашта цхьан шераи ах шераи кхоачам хиллал доакъараш Ӏалашдара сунженцаша дӀаболабаь дика болам хьаллаца Производственно-финансови пландгеи хьалха тӀанийцача социалистически декхарашкеи хьежжа тхо декхарийла да 1976 шера 5132 тонн силос йолла, 608 тонн сенаж, 892 тонн аьла, 2400 тонн ча, 500 тонн баьций хьоар, 800 тонн гранулаш кийчъе.

ХӀанзле а оаха кӀоагашка еллай 2350 тонн силоса (е планагӀа 45 процент), 1080 тонн сенаж — (е планагӀа 181 процент). 347 тонн йол (е планагӀа 31 процент). 46 тонн витаминни хьоар кийчдаьл.

Силоса хьажкӀаш дӀаюв лаьтташ къе хилари хий ца дуллача кхашкара чубахьа хьувкъам лоха хилари бахьан долаш дукххача шерашка мошача доакъарах хьогаш хилар тха фермай хьайбаш. ИйслагӀча пятилетка хӀара шера цхьан гектара тӀара юкъера оаха яьккха силос 100 центнер совгӀа мара яц. хӀаьта йокъал лаьттача 1975 шера яьккхар кхы а кӀезигагӀа — 60 центнер. Хьайбаш мошача доакъарца Ӏалашделга толлара лаьрхӀа тхоай кхашка дӀае йолаяьй оаха рапс яха буц. 1975 шера август бетта 220 гектара тӀа дӀайийра оаха из. Цох пайда баьлар. Укх шера бӀаьстан юкхье хьакха йолайир оаха рапс. Цу кхай тӀара 3500 тонн моша доакъар даьккхар оаха. Вешта аьлча, 2500 тоннах башха-дика силос еллар, хӀаьта 1000 тонн хьайбашта юайир. Юкъера лаьрхӀача хӀара гектара тӀара 150 центнер совгӀа рапс яха буц яьлар ткопа. Из буц пайданс хилар да, цкъа-дале доахангара хьайоаккха шура хьаьнагӀа хилари, шозлагӀа-дале люцернас лучуд цкъан-ахаззеи дукхагӀа цо буц луш хилари. Хиш дехкача лаьтташка дӀайийна рапс шозза хьакха йиш я. Вешта аьлча, гурахьеи бӀаьстан юкхьеи хьокхаш хӀара гектара тӀара чуэца йиш я 200—250 центнер моша доакъар. Из декхар кхоачашдара болх беш а ба хӀанз тха совхоза специалисташ а коммунистнов. Темченко начальник вола механизированни отряда коллектив а.

Кхы цхьаькха хӀама а алалов сона из рапс яха буц чӀоагӀа пайданс хиларах. Гурахьа дӀайийча бӀаьстан юххье чуэца йиш я из культура. ХӀаьта из чуийцачул тӀехьагӀа цу кхай тӀа дӀае йиш я кхыйола хӀамаш. Укх шера рапс хиннача кхай тӀа оаха дӀайийнай гречиха, хьажкӀаш. Белгалдаккха деза из культура хиннача кхай тӀа дӀайийна хӀамаш оасарах цӀена йолга, нагахьа санна яле а скхха дегӀаахац бӀеха баьцаш. Август хьатӀаккхачалехьа кхач гречиха, тӀаккха юха а рапс дӀаювргья. Бакъда, иззал боккха низ тӀалатташ хилча лаьттана а эшшаш дола гӀулакх деза. Из диц а ца луш кхоачам хиллал удобренеш а тоссаш хьаьнду оаха кхаш.

ИттлагӀча пятилетка шерашка доакъараш дукхагӀа дахара оттаяь нийса программа я совхозе. Сенах латт из. Доккхий лаьтташ чулоацаш дӀае лерхӀ люцерна, эспарцет яха дукххача шерашка тӀаювла баьцаш.

Укх шерехьа а боса оагӀонка дӀайийнай оаха 170 гектара тӀа люцерна. Из буц цкъа хьокхаргья хиш ца дехкача лаьтташкара, хӀаьта хиш дехкачара — шозза.

Кхы а дукха торонаш гучаяьхай оаха укх гаргтарча шерашка доакъараш дукхагӀа Ӏалашде вӀаштӀехьдаргдолаш. КПСС XXV съезда решенеш вахаре кхоачаш а еш, тха совхоза партийни организаце, специалисташа, кулгалхоша, иштта доакъараш кийчдераша шоай беррига низ тӀабахийтаб хӀара шера хьайбаш дизаи дарстаи долаш Ӏаьгара даха мел эшар вӀаштӀехьдаккхара. Цу хьакъехьа совхоза партийни собране дийцар чӀоагӀ а деш, 2—3 дийнахьа чакхдаьлар тхо рапсах сенаж яьи люцернах силос еллаи.

Дукха дувц вай ча кагий ата дезаш хиларах, из кӀаьлдарах. Рапсах силос еча хана технологе яххача тайпара 20 процент ча тоха деза мошача доакъарах, вешта аьлча 1000 тонн силоса хьеккхача баьцах 200 тонн ча тоха деза. Иштта кийчъяь силос чаме а юъ хьайбаша.

Доакъараш кийчдарах дувцаш хьоаха ца дича даргдац района промышленни предприятеша, организацеша тхона ду новкъостал. Мангалца буц хьокхаш хӀанзле а 120 тонн совгӀа доакъар Ӏалашдаьд цар совхоза. Тха совхоза хьайбаш леладераша доккха баркал а оал царна.

П. БУСЕВ,
Малгобекски района «Кавказ» совхоза директор.

«Чечингсельстрой» треста Грозненски аьшкбетона конструкцей завода болхлошта юкъе дикагӀа лоархӀачарех я формовщица Хизриева Зулай Усамовна. Заводе хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цӀи яькхарех я из. Ший бехкагӀа балха тӀа брак яь цхьа моттиг нийсъялийтац цо цу хана денз. ХӀара сменагӀа нормаш 125—130 процент кхоачашъю цо.

СУРТА ТӀА: формовщица З. Хизриева.

А. Пономаренко сурт.

Ах шера планал совгӀа шиэзар метр гаргга лаьттан чена шка бурув техад «Мангышлакнефтегазразведка» экспедице коллективо.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) электрик Ж. Б. Ботаев, лаборант М. У. Узенбаева, буровой мастер С. Ж. Гизатов, механик О. Ш. Шаймарданов, бурувдеттар К. К. Койсарич.

С. МЕТЕЛИЦА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЦУН КУЛГАША ДИЙНЪЮ АРЕ

Микрорайоне кхаьчай троллейбус. Ӏохайша а уралатташ а тайп-тайпара нах ба цу чу. Шофера кабинкана тӀехьашкарча гӀанда тӀа ягӀа ха яха, теннача дегӀара цхьа кхалсаг. Шераш дукха дӀадаха дале а, дегӀаца чӀоагӀа низ болаш хеталу из. Хадданза корагӀа арахьеж из, наг-нагахьа шишийца ела а къежаш. Цун дог хьест юкъ-юкъе гуш долча, ше къахьегаш хьадаьча цӀеноша.

Берий яслеш чуйолча цӀеношта троллейбус нийсъелча къаьстта чӀоагӀагӀа елакъаж из, шорттига корта оагабу, цун коа доахкача берашка а хьежаш. Уж цӀеноша а цо кулгаш детташ хьадаь да.

Ше дакъа ца лоацаш хьалдаь цӀенош, школаш, больрицаш, кхыйола гӀишлош йоацача города цхьанна а миӀинге кхоачаргьяц Степаненко Ксения Борисовна. Ткъаь яхайтта шу даьннад цо гӀишлош еча болх бу, массе а хана цхьан организаце а йолаш.

Шаккха саг ца ваьха, яьсса ихка города гонахьенаш цун беркатерча кулгаша дийнъяьй. Из мала я ца ховча, из цӀаккха бӀарга ца яйнача итташ, бӀаьш, эзараш болча наха, шоашта еннача квартире эггара хьалха чубахача, цун кулгаша шаьрдаьча пенашка а хьежаш, раьза хинна, дег чура дукха ловцаш даьхад цунна, цо дакъа лоацаш керда хьаяьча школе дахача берий бӀаргаш деладаьд.

Штукатурка еш ше шаьрдеш дола-цӀеной пенаш санна нийса да Ксения Борисовнай вахар, цо хьабена никъ.

Из ший балха говзалга диллача штукатур я. Бакъда, гӀишлош еча деча балхех нагахьа бац цунна бе ца ховш. МассагӀа нийсденнад цунна ше къахьегаш яьккхача цу йӀаьхача хана. Кирпишкаш йотта, кӀир тоха, басар хьакха, лоамеш де.., дийзад. Къаьстта дукха хиннад цун тайп-тайпара гӀишлон балхаш тӀема а из чакхбаьначахьалхарча а шерашка.

— ХӀанз фу хала да, — йоах Ксения Борисовнас. — Низ болла массе а тайпа техника я. Цу хана хийла болчакха тӀа яьхка кирпишкаш, маркхал, ардакхаш шоллагӀча, кхоалагӀча, пхелагӀча этажа тӀа. яха йийзар. Инструмент тоъацар, балха а цӀагӀа а тӀадувхаьлер цхьа барзкъаш долаш ха йоагӀар. ХӀанз балха дувхадеш дола барзкъаш ше болх беш волча Ӏа а дехке, «мицистр» санна кийчвеле, цӀавоагӀа болхло.

ДикагӀа бола гӀишлокхой бувцаш гӀишлош еча Нохч-ГӀалгӀай управлене СМУ-5 прораба Хатуев Леча Ахмадовича эггара хьалха цӀи йоаккхарех я из къахьегама ветеран.

— Духхьала юкъарчал доацаш ше беча штукатурни балхал совгӀа, кхыча балхашта а, цхьа низкъала моттиг эттача массаза накъайоал тхона Ксения Борисовна, — аьлар цох Хатуева.— Шаккха а хилац из шийга де аьнначох бӀукъожаш, Цунна тӀадилла гӀулакх тешаме да.

ГӀишлош еча болх беш яьккхача иштта йӀаьхача хана дукхача наха балха говзал Ӏомаяьй Степаненкос. ЦӀи хеза дика штукатураш ба цун бригадацара цо Ӏомабаь Мельникова Роза, Исраилова Совдат, Верещагина Лида, кхыбараш. ХӀанз цо Ӏомабеш ба къона кхалнах Себелева Гала, Матвеева Зина, Ибиева Роза.

Степаненкой бригадо хадданза тӀехккоачашъю балха задани. Из вӀаштӀехьдоал цун барттайна, вӀаши хьожаш къахьегарца, хьалха-тӀехьа де дезаш дика нийсдеш болх вӀаштӀехьбаккха харца, балха ханах бизза пайда эца ховш хиларца.

Степаненко дика йовз СМУ-5 меттел ерригача управлене а, цун сий а ду, лархӀа а лоархӀ. Къахьегамца, нахаца дог цӀена хиларца даьккхад ший сий Ксения Борисовнас.

Ю. ЮСУПОВ.

ЖУРНАЛИСТИЙ СОЮЗА КОНКУРСЕ

ГОВЗАНЧ

Лаьтта... Ма доккха да цу лоацачa деша маӀан! БӀаргашта из Ӏаьржа хете а цул цӀенагӀа дунен тӀа фу хургда! Цо кхоабаш да дунен тӀа са мел доалла хӀама. ТӀаккха мала варгва лаьттан хамбаь? Укх дунен тӀа мел долча хӀамал хьаьнагӀа да лаьтта, иштта камаьршал а дукха я цунга. Лоацца аьлча, дог лазаш шийх кулг тохачун юхькӀайю цо.

Лаьттан къайленаш дика йовзаш, цунах ше дӀатоха кулг дег тӀара долаш ва «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча отделене № 3 йолча тракторни бригада бригадир Газдиев Бисолта Бекхан.

Ткъо шу совгӀа ха я Бекхана юрта боахаме къахьега. ХӀаьта 1957 шера денз укх совхозе болх беш хьавоагӀа из. Гуш ма-хиллара, механизатора опыт зӀамига яц. Цунга хьежжа сийрда ба цун къахьегама никъ а.

Газдиев Бекхан совхозе меттел, ерригача районе а цӀи хеза механизатор ва. Бекхана хӀара шерра-шера боккха хьувкъам кхебелга да из. Ший вахар лаьттанца дувзаш хьавоагӀа йоккха опыт йола механизатор.

—Атта дац лаьттанца болх бе, — дувц Бекхана. — Механизатор яха цӀи -м моллагӀчо а лелаергья. Из-м цкъа трактора тӀа хайна дӀаволавенначох а оал. Цхьабакъда, виза механизатор хила иштта атта дац. Доккхий да тхона хьалхашка латта декхараш, дукха да де дезараш. БӀу къожабаь юха тӀехьашка ца воалаш, дӀадоладаь гӀулакх дизза чакхдоаккхаш из хуле, тӀаккха мегаргда цунах боккъонца вола механизатор ва ала.

Да а да из иштта. Шийна бӀаргадайнар, ховр дувц цо. кӀезига хало Ӏовша йийзаяц цун из цӀи яккха гӀерташ. Шийла я аьнна юха ца воалаш, хало тӀаккхачарах дог ца эккхаш массаза дизза кхоачашдаьд механизатора шийна хьалхашка этта моллагӀа декхараш. Из иштта хилар хьахьокхаш да ди- тӀехьа цо доккхагӀа доаха балха толамаш.

Механизатора къахьегама никъ зийча гучадоал дуккха тайп-тайпара халонаш цунна нийсъенна хилар. Къаьстта а укх тӀеххьарча шин-кхаь шера. Совхоза кулгалхоша кхоалагӀча тракторни бригада керте отта аьнна хоам бича, цӀаьхха дог тохаделар механизатора. «Низ кхоачаргбий-хьогӀ са из болх бе, фу хургдахьогӀ цох юххера а». Уж уйлаш яр цхьан юкъа Бекхана керта чу кхесташ хиннараш ТӀаккха ха дӀа ца а йохийташ бригада хьаэцен ший низ кхоачар даь из болх лерттӀа вӀаштӀехьбаккхен лаьрхӀар цо.

О Ч Е Р К

Дукха ха ялале совхоза кулгалхой цец а боалаш доккхий хувцамаш хилар бригаде. Мишта вӀаштӀехьдаьлар хьа иштта чехка из болх тоабе аьнна шийга даьча хаттара жоп луш Бекхана аьлар:

— Вай даьша яьхад — бӀаь етти говри дар вешав, бӀаь доттагӀа вар ваьннав. Цул нийсагӀа хӀама дац сога хаьттача цхьаккха а. Цудухьа, из гӀулакх дика кхета а деш, юххьанца аз сай беррига теркам нахаца тарвалара тӀабахийтар. Сай бригадерча механизаторашца дагаваьле мара дӀаболабацар аз цхьаккха болх. Цул совгӀа, сай низ дӀакхоачачох царна юкъе барт-цхьоагӀо е а хьожар со.

ЗӀамига яц Б. Газдиев керте латта коллектив. 26 механизатор ва бригаде. ХӀара денна кхашка болх беш хул ерригa 17 трактор. Дог а лазаш шоай ханнахьа ремонт яьлга да из. Низ тӀабахийтта къа ца хьийгача кхоачашдӀулургдоацаш доккхий да укх иттлагӀча пятилетка хьалхарча шера Б. Газдиев керте латтача коллективана хьалхашка латта декхараш: 523 гектар хьажкӀаш, 727 гектар кӀаи мукхи, 160 гектар гейараш, 80 гектар шекара свеклаш, иштта кхыйола культураш кхееш я из. Цунга хьежжа доккхий да механизатораша тӀаийца социалистически декхараш а. Масала, цар дош деннад укх шера, планах 25 центнер йолча хӀара гектара тӀара 30 центнер фуалъяьха хьажкӀаш, 25 центнер кӀа, 18 центнер мукх, 25 тонн шекара свеклаш, кхыйола культураш чуэца. Атта хургдац уж кхоачашде. Цунах дика кхеташ ва бригадир ше а. Цудухьа шоай хьувкъам дика кхебара ерригa торонаш оарцагӀъяьхай механизатораша.

Дог тийша ва говза механизатор ше тӀанийца социалистически декхараш толамца кхоачашхургхиларах. Цунна дика довз бригада доакъашхой денал. Моз дуалда цар, кулгаша, оал цо.

ДӀаяхача ийслагӀча пятилетке а Бекхана дика къахьийгад. ТӀехккоачашдир социалистически декхараш. ДукхагӀйолча хана йокъал-хиннаяле а соахка 26 центнер фуалъяьха хьажкӀаш хӀара гектара тӀара чуя вӀаштӀехьдаьлар. ТӀанийнача декхарел дукхагӀа хилар цо чуийца кӀа, мукх, гейараш, шекара свеклаш, кхыйола культураш. Иштта толамаш даьхар пул хьалха дӀанкхача шерашка а.

Ше кхееча культурашта юкъе Бекхана къаьстта дукхагӀа теркам тӀабохийт хьажкӀашта. Бригадира царна дукхагӀа сакъердалу, дикагӀа йовз цар къайленаш а. Цунга хьежжа масссе шера дика хул цо кхеяь хьажкӀаш. Совхозе меттел, ерригача районе а цун хьувкъам лакхагӀа хул. Цудухьа 1973 шера Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхахьарча Совета Презндиумо «Заслуженный кукурузовод» яха сийлен цӀи а еннай Бекхана. ТӀаккха дукха ха ялалехьа Къахьегама ЦӀеча Байракха ордено сийрдабаьккхар цӀи хезача хьажкӀаш лелаенун накха. Кхы а тайп-тайпарча совгӀаташца белгалбаьхаб Бекхана хьаьнала къахьегам. Цу совгӀаташа дӀахо кхы а дикагӀа къахьега ше декхарийла велга кхетадеш ва из.

— ИттлагӀа пятилетка къаьстта ший лоархӀам болаш я са вахаре, — йоах юххера тха къамаьл чакхдоалаш механизатора. — Арахеца продукци дика хила езилга КПСС XXV съезда решенеш тӀа белгалдаь я ер пятилетка. Хьамсарча парте съезда решенеша дог гӀоздоах са. Аз дика кхетаду вай вахаре уж мел лоархӀам болаш я. Цудухьа хьувкъам алсамбаккхара тхоай низ ца кхобеш къахьегаргда оаха.

Шоай совхоза Наьсар-Керточа отделене № 5 йолча тракторни бригадаца социалистически яхье а яьнна къахьегаш я Бекхан керте латтача бригада коллектив. Хьалхе яккха гӀерташ ший беррига низ тӀабахийта къахьегаш ва гӀоргаьнна механизатор Б. Газдиев.

М. МУТАЛИЕВ.

КЕРДАДАРАШ ХЬАКХОЛЛАРАШ

Промышленноста торонашка диллача Нохч-ГӀалгӀай республика лоархӀаме моттиг дӀалоац вай мехкарча халкъа боахаме. Производства процессаш эргаьха тоаяра партийни профсоюзни, ВОИР-а юххьанцарча организацеша кулгал а деш хьинаре къахьег изобретателашеи рационализаторашеи ИйслагӀча пятилетка фонд вӀашагӀйоллара тӀанийца хинна социалистически декхараш тӀеххкоачашдир цар. ТӀанийцача социалистически декхарех производстване юкъейихьача рационализаторски предложенешеи изобретенешеи паччахьалкхенна бе безаш хинна пайда 52,6 миллион сом долча, баь пайда хилар 75,4 миллион сом.

Изобретательски балха тӀа эгтара дикагӀа толамаш даьхарех я А. Шерипова цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, СССР 50 шу дизара цӀерагӀча Грозненски химически завода, «Малгобекнефть», «Горскнефть», «Старогрознефть» НГДУ, «Красный молот» завода, Октябрьски бурув тохара балхий управлене, «Грознефтехимремстрой» треста, кхыча предприятей коллективаш.

Цу предприятей балха юкъейоалаяьй боккхача маьхера рационализаторски предложенеш. Масала. Грозненски химически заводерча И. Д. Шевлякова, Ю. П. Козлова, Н. С. Зыбина еннача «Полиолефиний производстве катализаторни комплекс хьаяра процесс автоматически чакхъяккхара» яхача рационализаторски предложене торо хилийтар арахеца полиэтилен 1760 тонн дукхагӀен из дуккха дикагӀен хилийта. ХӀаьта В. М. Дроцкина, В. В. Захарова, Ю. А. Буянова, Н. Ф. Чемоданова еннача рационализаторски предложене вӀаштӀехьдалийтар хӀара шера 110 тонн маьхера продукт кхое, городера фо цӀенде.

«Красный молот» заводе вӀашагӀ а елла болх беш я бӀаь гаргга творчески комплексни бригада. 1973 шера вай республикерча бригадашта юкъе хьалхара моттиг яьккхачарехи ВОИР-а Центральни совета вымпел енначарехи я ий. Касинцев, Попов, Минников юкъебоагӀа бригада. Цар дӀадахача шера еннача духхьала цхьан предложене паччахьалкхенна 6047 сом пайда бир. Партийни профсоюзни организацей новкъосталца производствана юкъе кердадараш кхухьаш дукха болх баьб 1140 саг чувоагӀача ВОИР-а общества.

Промышленноста деррига доакъошка къахьегаш ба изобретателаши рационализаторашш. Шергара шерга тоалуш да вай вахара хьалаш, хоза тийгача барзкъо хӀаране дог хьеет. ХӀанз кулгашца кхестаю хӀамаш тега машинаш дӀаьннай. ХӀамаш тегара йола ерригa процессаш механизированни иь я. Хадданза хӀамаш тегача оборудованега болх байтара дукха болх бу новатораша. Царех цаӀ ва инженер-механик Мусаев Даниилбек Мусаевич. Из керте латташ я механикийи слесарийи йоккха йоаца коллектив. Цо массехк предложени производствана юкъейихьай. Духхьала цо еннача цхьац предложене 17 эзар сом пайда бир.

«Грознефть» объединене дикагӀволча рационализаторех лоархӀаш ва Малгобекски бурув тохара балхий управлене технологически отдела начальник Кусков Александр Иванович. Цо кхыча рационализаторашца цхьана кийчъяьча предложене 119 эзар сом пайда бир. Цунца из предложени кийчъяьрех ва цу управлене инженер С. А. Темираев, Г. С. Бухаров, С. А. Плиев, П. К. Вильнитин, И. П. Долгов.

КарагӀдийннарех кхоачамбаь Ӏеш бац республикера рационализаторашии изобретателаши. Из хьахьокхаш дола дуккха масалаш доаладе йиш я дуккхача коллективаша беча балхах лаьца. Масала, СССР 50 шу дизара цӀерагӀча Грозненски химически завода рационализаторашеи изобретателашеи хьалхарча ах шера кийч а яь производствана юкъейихьача 330 рационализаторски предложене 530 эзар сом пайда бу шера предприятена. Оттаьча планагӀа беш ба цига рационализаторски болх. Кийчъяь моллагӀа рационализаторски предложени сихагӀа производствана юкъеяхьара духхьала цу гӀулакха лаьрхӀа заводе вӀашагӀъелла я группа. Цудухьа рационализаторашта хов шоай предложенеш хьангий, царех фу хургдолаш да.

«Грознефтегеофизика» треста рационализаторашa мел деш дола творчески балхаш тӀадерзадаь да оборудоване, аппаратурий, кхыча приборий къахьегама овсарле лакхъяра. Царех пайда ийбу сейсмотоххамеи геофизически балхаш деча. Уж балхаш деча оборудовании чӀоагӀа тешаме хила еза. Из иштта дале а цхьайола оборудовании хӀанзарча хано дӀалехараш дизза кхоачашдеш хилац. Цудухьа рационализатораша эргайоахаш тоаю из. «Автоматически режиме халданза синхронни хоамаш дара йолча СМСВ-О24 яхача сейсмически станцей магнитни кортилгаш дӀа-юха леларгдола система» вӀашагӀйоллара рационализатораша кийчъяьча предложене боккха пайда бир. Ӏилман-тохкама балхаш де торонаш хилийтар цо, иштта вӀаштӀехьдалийтар цо Дагестане, Ставрополе, Нохч-ГӀалгӀайчене, кхыча районашка сейсмотоххама балхаш де. Из лоархӀаме рационализаторски предложени кийчъеча хьинаре дакъа лаьцар боккхагӀболча геофизикаша Г. И. Браткова, А. А. Касаткина, производственно-технически отдела воккхагӀволча инженера А. В. Иванова, кхычар.

Рационализаторски балха тӀа доаха къахьегама толамаш дика дале а из лоархӀаме болх тӀехьатетташ цхьадола кхоачамбоацараш а нийслу. Кердадар производствана юкъе а доаладеш боккха пайда барах из предложени кийчъяьча автора предприяте кулгалхоша преми лац. Масала, грозненски «Гидромеханизацие» яхача спецуправленерча рационализатора А. Ф. Сморкалова массехк рационализаторски предложени производствана юкъе а хьош боккха пайда бир предприятена. ХӀаьта кулгалхоша цу дикачун автора цхьаккха преми яланзар. Заводской халкъа суде гӀолла мара дӀаяланзар цунна йоагӀаш йола преми. Цкъа пайда ийцача хих шозлагӀа пайда эцара Ӏалаьмате лоархӀаме рационализаторски предложени кийчъяьр Н. Аксимова цӀерагӀча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода рационализатора Башилов Игорь Николаевича. Цӏаьхха из кхелхар, хӀаьта цо кийчъяьча рационализаторски предложенех довгӀаш дар цун дезала дӀадала ца тугаш хьайзар завода кулгалхой. Халкъа суде гӀолла хьалаьккхар из рационализатора дезала. Уж санна долча гӀулакхаша рационализаторий дог леллхийт творчески балхах. Цхьаккха дича а нийсдалийта йиш йолаш дац уж санна дола кхоачамбоацараш.

КарагӀдийннараш дукха дале а ВОИР-а областной Совето ший керттера декхар лоархӀ КПСС XXV съезда решенеши иттлагӀча пятилетка плани толамца кхоачашъяр. ВОИР-а ерригача организацеша шоаш беш бола беррига болх тӀаберзабе беза общественни производствана интенсификаци яра, цун эффективность лакхъяра, арахеца продукци дикагӀа хилийтара.

Укх деношка деза совгӀаташ деннад дӀадахача шера рационализаторскии изобретательски балха тӀа башха-дика толамаш даьхача рационализаторашта изобретателашта. СССР 50 шу дизара цӀерагӀча Грозненски химически заводерча А. А. Слипченко, А. А. Архипов, А. П. Милько, А. С. Овчаров юкъевоагӀача творчески бригадана «Къахьегамхой дикагӀйола творчески объединени» яха цӀе вымпел а луш 200 сом преми елар. Из совгӀат делар Грозненски экспериментальни заводерча С. А. Зайцев, Г. С. Захаров, Ю. А. Рахман юкъе волча творчески бригадана а.

Нохч-ГӀалгӀай республикера 10 сага еннай «1975 шера изобретательствая рационализацеи отличник» яха наькха тӀа йоахкаю сийлен знакаш ахчан премеши. Царна юкъе ва В. И. Ленина цӀерагӀча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода механик Кизимов Николай Павлович, «Нефтегазпромавтоматика» конструкторски бюро инженер Кузнецов Георгий Михайлович, Восточни электросетий токарь Ушаков Геннадий Иванович, ремонт ечен кога гӀирс бечен фабрика инженер-механик Мусаев Данилбек Абумуслимович, кхы дуккха бараш а.

И. АЛЕКСЕЕВ,
ВОИР-а областной Совета общественни корреспондент.

Сунженски района Краснооктябрьски юкъерча школа цхьан здане сийрдача, паргӀатача цӀеношка нийсача мугӀаргӀа хьаллатт стеллажаш. Дийна йолаш, садоахаш санна я уж. цар тӀа уллача баьццарча гӀан тӀа теккхаш лел саллараш. Низткъа мара бӀаргга ца гуш зӀамига хинна уж бокъонца ондадаьнна чилла бу 5—8 сантиметр дӀаьха салларaш а хиина дӀаэттал. Кхы а цхьа кӀеззига ха яьлча чилла бурилг хургья цӀанех.

— Даьри деча промышленноста эшача маьхеча бедала 200 килограмм яккхар, — йоах дешархой звеной звеньевая йолча 7 «б» классерча дешархочо Галаева Радимхана,— укх шерара тха декхар да. ХӀаьта из оаха тешшаме кхоачаш а дергда.

Бакъдар аьлча, стеллажашка хьежачеи Радимхана дувцачунга ладийгӀачеи цхьаккха шеко яц йоккха йоацача коллективо из кхоачашдергхиларах.

ХӀаьта Радимхан ше биологена чӀоагӀа тӀаккхуаш я. Из езаялийтай цунна цу дикача предмета преподавателa С. И. Белхароевас. Цхьабакъда, салларашцара болх барах цун кхоачам бац. Цу гӀулакха къаьстта литература дуккха деша деза. Ший ханнахьа даьккха из ца дулле, метта доагӀаргдоацача доалаш талхаргда гӀулакх, салларaши чилла бурилгаши дегӀа мишта ух хьежа деза. Из долла хӀама ше ду Радимхана бӀарг локкхаш ший наставница Ц. М. Галаева а йолаш.

Дешара шу чакхдалале дукха хьалхагӀа кулгалхошта дагадехар салларaш леладу звено школе вӀашагӀйоллилга. Лакхерча классашкарча бераша къахьегама урокашка башха-дика стеллажаш хьайир, хӀаьта ха хьатӀакхаьчача, низткъа мара бӀаргагуш доацача салларий 50 грамм фу ийцар школо. Звено вӀашагӀкхийтар. Цунна юкъебахар Ӏалам дег тӀара дукха дезаш бола 7 «б» классера дешархой Ганиева Лейла, Белхароева Хьанифа, Цечоева Аза, 10 классера Галаев Мовлат-Гири, 6 классера Галаев Умат-Гири, Зарема, Луиза.

— Бе-беча классашкара дешархой ба цу звенона юкъе вӀашагӀкхийттарш, — йоах школа директора М. М. Ганижева. — Цхьабакъда, звеной корта ба цхьан дезала членаш — тха преподавателa А. Галаева сесаги бераши. Эггара хьалха доладаьдале а, тӀеххьара дӀаболадаь дац оаха из гӀулакх, — йоах цо дӀахо, — хӀаьта цунца дешархоша паччахьалкхенна боккха пайда бу аьнна а хет тхоана.

А. САГОВ.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) салларaш леладеча дешархой звеной кулгалхо Ц. М. Галаева, школа дешара даькъа заведующи А. А. Богатырева, звеньевая Галаева Радимхан салларaш нийсдеш боахк.

С. ХАКИЕВА сурт.

Доазол дехьара

ИСПАНИ. Барселоне хилар Куба, Польша, Чехословаки, Венгри, кхы социалистически мехкаш а юкъе долаш 27 паччахьалкхено дакъалоацаш йола дунен халкъашта юкъера торгово - промышленни ярмарка. Барселонерча ярмарке эггара хьалха дакъалоацаш яр Советски Союз. Советски павильоне хьаоттаяьяр 23 арахьарча торгови объединене экспонаташ.

СУРТА ТIА: Барселонерча ярмарке СССР-а дийнахьа.

ТАСС фотохроника.

ТХА ЮРТАРА ХУВЦАМАШ

(ЗIАМИГАЧА САГА УЙЛАШ)

Со вагIа лакхача гувна-босагIа. Доккхача дуненна гобаькха, кIаьдбенна чубузаш латт моажа малх. ХIанз ма-чIоагIа цIийбенна а кхохкабенна я ба из. Цун дошо зIанараша сийрдаяьккхай босе. ЛаьгIо хьекх бIаьстан мух. Езача йоIо хьоасташ санна, цкъа са басилгах кулг хьокх, тIаккха, хьамиска, кокай кIотараш мараехке, бай тIа боал, зизашта барташ доах.

КIеззига дIахо ваьлча, йолалу йоккха хьу. Нажа, попа, къахь-эсте, хьеха гаьнаша тIатессаб баьццара цхарал. БосагIа гIолла хьунга а яьнна йода электрически тока лини. Цхьа кура дагIа цу лине зIанара а аьшка а бIоагIий. Цар саьргаш тIа хайше, салаIе, тIаккха байх хьекхалуш ткъамаш деттац, гIоздаьппа хьувз чIагаргаш. Сона юхе сна Iохайра цхьа йоккха бумбарг. Ший мекхаш хьувзадеш муIаца лаьттах къорг яккха эттар из.

...Iоа кIал улл со ваь, со кхийна, со ваха са Инаркъе. Еза сона сай юрт. ХIана аьлча со ваьа укхаза, хьалхкхийнав. Укхаза хайнад сона эггара дезагIа дола дешаш: напа, да, Даьхе. Еза, сай Инаркъера дIайолалуидаь са йоккха, сийлахьа, хоза, иза бола Даьхе.

...КIай кIир теха пен бола доккхий цIенош чубузача малхо сийрдадаьхад. Тховнаш тIа улл цхьа хозача мугIарагIа йийша кирпишкаш, шифер. ЦIеноош къайлакхухь гонахьарча Iажий, кхорий, боалий, иштта кхыча сомий бешамаша.

Иштта со уйла еш вагIаш чубизар малх. Боад тIагIертар. Боалонца къовсаш яр сийрда лампаш. ХIанз кхы а хозагIа яр Инаркъе.

Цхьабакъда, юртал ара, комсаш лелаеча Инаркъерча «Советский» яхача совхоза арешка болата алачаш яр IувгIаш. Дика хьийкъад укх шера ялат, беркат доккха хургда. ХIанз совхоза доакъар Iалашду отряд даггара къахьегаш я.

Люцерна чуиицай, хьекха Iобилла бокъа а баь, чуэцаш латт кен. Сайцар уж таташ. ТIаккха юртарча клубе гуллуш латт балхара чубаьхка са юртахой. Укхаза царна я самукъадаккха а сакъерда а моттиг. Хьахоз ека пандара оаз, тох фата... дIайолалу сакъердама сайре. Ма-хоза да вахар!

...Дагаера сона дIаяха пачхахьа зама. Ма-доккха тургжа!, хала вахар хиннад гIалгIай цу хана. Кортмукъалех хьогаш, иразага сатувсаш, шоай мискал, къел текхе, Iаьржача, шийлача каша чу кхоачар уж. Из бала ла ца могаш къувсаш байра дукха. ХувцалацАр вахар. ВанагIа, гIалгIашта чубиза малх кхы баргбий-хьогI хьал аьнпа хетар цу хана.

Баьдар малх хьал, кхы чубузаргбоацаш. Сийлахьча Ленина кулгал деш, но кхеллача парте хьийхар никъ, дIаяьхар паччахьа халбатен зIанараш. Сийрдадаьлар вахар, корадир ираз. Бакъда атта-м хиланзар из ираз дакха. Дукха Iодахар са юртахой цIий. Шоай ираз, вахар, паргIато бахьанце дIаделар шоай вахар са юртахоша: Картоев Атабе, Хамчиев Ахьмада, Котиев Макшарипа...

ДIадахар бирса денош. МоастагIа эшаваь, шийн керда вахар, ираз кхоллаш латтача са Даьхен, са Инаркъен маьрша вахар дохадир Гитлер яхача бIехало. Iаьржъелар сигале, тIабера кхерам. Даьхе кхайкар шийн къонгашка. Шоай са, вахар ца кходеш летар моастагIчуна са юртахой а. Из къизача бIехалах лета, Котало яькха цIабаьхкар Хамхоев Юни, Саутиев Бами, Хасиев Малай, иштта кхы дукха а.

Низ ца кхобеш къахьийгар тIемо бохабаь боахам юхахьакхоллаш... ДIадахар шераш. Кхы а хозагIа да хIанз са юртахой вахар. Цхьабакъда ха яларах дицлургдац уж бирса шераш. Дицлургдац.

Бицлургбац сона сай ираз, сай нийсархой ираз доаккхаш байна турпалаш, човнаш хиича цIабаьхкараш. Дицлургдац цар цIеца хьаьнденна лаьтта. Со ваьа машара хана. Яйнаяц хало, байнабац бала. Лийнавац иразах хьогаш, виззалца ца дуаш, тIадувха доацаш. Цхьабакъда сона хов сай дальпа из хало Iайшалга, сай таханара иразе вахар бахьан байнилга.

ХIанз са юрта я клуб, шиъ школа, библиотека. Юртарча наха кхоачам бу кхаь тика. ХIаьта дукха ха йоацаш хьайийллай бытовой комбината точка. Саг цамогаш хилча дарба де лор я, гаьна йоацаш больница я. Кхы а чIоагIагIа тоалуш, хозлуш доагIа са юртахой вахар. Хьипаре, дог цIена къахьег са юртахоша шоай ираз дебадеш. Царна юкъе ба Ленина орден лелаю доярка Картоева Аня, доакъар Iалашдеча отряда кулгалхо Яндиев Хьажбикар, тракторист Картоев Саланпгири, сомий беш лелаеча бригадера болхло Дикаева Мадина, комсаш лелаю звеньевая Бархаиоева Аьсет, иштта кхыбараш...

Сахилар. ДIадайра бийсан лийпа седкъий, дIалежкъар бутт. Кхийтта боагIа дошо малх. Цун дошоча зIанараша сийрдаяьккхай са Инаркъе, са Нохч-ГIалгIайче, са йоккха Даьхе. Оалхазараша, деррига Iаламо йоах шоай ашараш. ГIайттаб са юртахой. ХоздегIайттаб шоай вахар, ираз. Шаьрача новкъа яьнна йода машин. Цу тIа ба са юртахой, нийсархой, мехкарий: гIалгIай, нохчий, хIирий, эрсий, украинцаш, гуржий, дагестанцаш... Цхьа барт бола, юкъера дог безам хоадоргбоаца дезал. Болх уж таханарча дийнахьа къахьега — коммунизмага баккха цхьаькка гIа.

Ма-хоза я хьо, са Даьхе. Кхы бац укх дунеп тIа хьол дикагIа, толашагIа, хозагIа, низ болашагIа мохк. Доккха ираз да тахан сога кхаьчар. Из ираз бахьан, хьо бахьан, са Даьхе, аз хIама кходергдац. Iадехе, хьо кхайке, кхо па деш дьадаьккха дIалургда сай дог.

КАРТОЕВ Дауд.

г. Малгобек.

Школаш — кердача дешара шерага

МАССАНЕ А КЪАХЬЕГАШ

Дешара кердача шерага кийчлуш я республика школаш. Царех цхьаяраш хIанзле а ремонт яь йоалаш латт.

— Дешара шу чакх а далалехьа уйла йир тха коллективо школа дешара кердача шерага кийчъяра, — йоах Грозненски № 32 йолча юкъерча школа директора Захарова Антонина Владимировнас.— Бакъда школа тоаяра эша цхьаккха а хIама—басар, кIир, кхыдараш — дацар тхога, е цу гIулакхта хьахийца ахча а дацар. Хьехархойи берий дай - ноанойи шоаш оарцагIа баьнна школана ремонт яра мел эшар Iалашдир, классашка дIаьнначара штукатурка еш, кIир тохаш, басар хьоккаш, еха мебель тоаеш, ков цхьалхадоаккхаш балхаш дир.

Доккха новкъостал дир йоккхагIча классашкарча дешархоша а. Уж деррига хIамаш деча дика къахьийгар Копин Сашас, Александров Генас, Беранова Ирас, Чегин Сережас, Грядунов Костяс, Феоктистова Валяс, кхычар. ХIанз тоае езаш цхьа спортзал йисай тха. Из капитальни ремонт е езаш хиларца тIехьаьнпай.

— КIира теха сийрдаяьхача, басар хьекха тоаяьча классашка дIадоладергда бераша дешара керда шу, — аьлар Антонина Владимировнас.

Боккхийча оапий йоккхий иероглифаш

Китайра хоамаш ух «гIамашта деча чарахьала» керда талгIи тохарах, «Iаьдала керте латташи цхьабакъда капиталистически наькъагIа болхаши» бараш, «Мао Цзэ-дуна идеяшта» цIаькха а духьала бовла лоархIабьраш, баьчча хьехамах, указанеех, наькъах гIалат дакха гIертараш, юкъарчал доацаш цо кулгал а деш чакхйоаккхаш йола сийлахь-йоккха пролетарски культурни революци эшаши принципальнии хиларах шеко хила» дагадехараш, «по даь приговораш харцде» гIерташ бага безаш йола керда инквизиторски цIераш ювза кийчъяь хиларах.

Цу тайпара моттигаш нийсъелча шоаш массаза деча тайпара, кампани вIашагIъеллараша пайда эц «сийлахь-йоккха демократи» оалаш йолча методах. Из моастагIашцарча къовсаме Маона езаепна, кулгалдеча дукхагIбараш шийна тIехьа боацаш е шийн волюнтаристски концепцеш хьал па ловцаш шедисача хана цо массаза я лелаяь прием я. «Юкъарчал доацпаш нахага кхайкарахи» баьчча никъа концепцеши кулгалдеча органашка могаяйтар духьа царна лохера хьал низ тIабахьарахи латт цуи маIан.

Паччахьалкхен Совета премьера заместитель хиннача, Маос еннача предложенегIа кхо бутт хьалхагIа «КПК чурчен арахьарчеи дерригача гIулакхаш тIара» дIаваьккхача Дэн Сяо-пина 1962 шера укх тайпара мах баьб «сийлахьйоккхача демократе» методий:

«...Сийлахь-йоккхача демократе» болам чIоагIбича кхоачам ба цу сахьате производство юхайнжара, дисциплина лохьялара, — а, цу тайпара форма вай къоабалъяц. хIана аьлча из болхлой класса пайдана яц, къахьегамхой хьашташта пайдана яц. Сийлахь-йоккха демократи оалаш яр — из да цхьан группо вож дIа а яькха, цун моттиг ше хьалацар: иштта барт эгI парте. телхаю демократически централизма принципаши парте цхьоагIоч. КПК исторе чухь хьалхагIа даьл вай цу тайпара гIалаташ...»

«Сийлахь-йоккхача демократе» принципагIа чакхйоахаш йола политически кампанеш, массаза а яхар мо, дацзыбао—«йоккхийча иероглифай газеташ» — доаржадарца дIайолалу. Доккхий каьхаташ, дукхагIча даькъе тушапа тIагIолла язъяь йоккхий иероглифаш — кампане темах лаьца текст а йолаш хьамчаца вIашагIлеталаь къьнара газеташ да уж. Массе метте хьалдетт дацзыбаош Дукхагiча хана уж акцеш вIаштIехьйоахар а юха кердайоахар и атака йолае лаьрхIа объект белгальеши из хьагучаьккхараштa йоагIача тайпара кийчъяь, дукхагIча хана тешам луш йола кулгала заседапей хьакъехьара, политически моастагIий сий доадеча кампанена чухьа пайда эца информаци телаш йола лакхерча китайски кулгалера белггалара фракци я Массаза а яхар мо, цу акцена юкъе дакъа лацен шоашта еннача темах лаьца белггаларча боараме дацзыбаош язден лекхарийла бу нах. Из де ца тугараштa духьала йоах политически, психологически, моральни, административни из беш йола массе тайпара формаш, кIаьта нагахьа санна эше, милици а юкъейол. Дацзыбаош хьалдетта ца тугачоа дегабуам а бий Iаьдал тIакхе долалу, тIаккха... цун тайпан цIи, «зуламе элемент» из хиларах тарра, иштта пена тIа гучаяла а тарлу. Цул тIехьагIа «цунна тIабожабаьча бехка овлаш хьалаха» йолалу къаьстта вIашагIъехка, «аьттехьара элементаш» хьагучайоахаш йола комиссеш а хIаьта иштта кхерамзлеп органаш а. Массаза а яхар мо, иштта вIаштIехьйоах «массане а цхьатарра йола уйлаш», бехке беш болча «моастагIашта» духьалара «дерригача халкъа эгIазал».

Iалальмате боккха психологически низ тIалатташи бехке беши болча деятелий вIалла а торо яц наха хьалхашка шоай гадакха. Даим низ тIалоаттабу царна дерригача «доккхийча зуламашта», уж цар даьдале а даьдеце а, мукIарал дайтар духьа, хIапа аьлча, уж бехке бераша яхачох. дехке бовларо мара хулийтаргьяц царна кIалхара бовларга догдоахийла. Цу гIулакха геттара каст-каста пайда эц гаргарча нахахи доттагIехи, керттерча даькъе шоаш яххар дайта аттагIа долча берех.

Ма-дарра аьлча, хьаштдар язде мукъа лу дацзыбаош тIа: хIаране ши-шийн гIулакхаш дувцилга, ладувгIача устройствай новкъосталца магнитофонни лента тIа дIаяздаьча телефонпцарча къамаьлий чулоацам хьагучабоаккхилга. БIагалваьккхар уголовни зуламаш даьд аьнна а (масала хьалха хиннача КНР председателаца Лю Шао-ци санна) политически гIалаташ даьд аьнна а бехке ве йиш я, эггара бIехагIа бола мотт а бувцаш во мелдар ала йиш я хIама дерг мадий аьнна кхера ца веваш, хIана аьлча из деррига а формально лакхера еш критика яц, тIаккха кулгал бехктокхаме хилац «наха шоашкара дIадоладаьча гIулакха тIа нийсдала тарлуча цхьадолча лер тIара даьпнараштеи гIалаташтеи» хьалхара. Наха хьалхашка сий доалелга массазара гIулакх а хинна дIаэттад. Цхьабакъда бехказло, нагахьа санна из вIалла хулаш-яле, кIеззигчарна юкъе мара хилац.

Дацзыбаох Мао Цзэ-дуна политически къовсама герзах санна пайда ийцаб Хэнане «стиль лер тIа яккхара кампани» йолаяьча хана а (1942 — 1945 шш.) Коминтернацеи Советски Союзацеи айхха цхьана гIулакхаш леладара тIехьа лаьтта парте интернационалистски низаш хIалакдеча хана а. «Йоккхийча иероглифай газетех» юха а шеррача масштабе пайда ийцар 1955 шера «бIаь беса» кампани йолаеннача хана. Ши шу даьшача гIолла «аьттехьара элементаш» оалаш бараштa политически низ тIалоаттабу герз а хинна дIаэттар дацзыбаош 1958 шера юха а дешара заведеней, учреждеией, заводий пенаш тIа гучадаьлар уж, КНР исторе чухь мохк эггара кIоаргагIча кризисага кхоачабаьча «цIеча кхаь байракха» (боккха гIа, халкъа коммунаш, генеральни никъ) волюнтаристски политикана еш йола духьале кагьяра повкъостал даьча массане а «гIоздаьпна дегаш айдалара» бахьан а хинна дIаэттар.

Бокъонца йола йоккха «резонанс» хилар «культурни революци» йолча хана Мао Цзэ-дуна политически оппонентащца лоаттабаьча къовсама цу формах. ДIакъайлача цIеношкара ара а даьнна духхьашха китайски городий юртийн улицаши пенаши дIалийцар дацзыбаоша. Эскаро новкъостал а деш кIезигагIа болча маоисташа качъеллача «культурни революцена» духьала хиннача, дукхагIа болча партеи паччахьалкхени кулгалдеча деятелий сий доадеш йола средство а хинна дIаэттар уж. Сий доадараштa юкъе нийсбелар дукхагIа бола КПК ЦК Политбюро, Секретариата, ЦК, Паччахьалкхен Совета члепаш, берригаш а хIана бац аьнна бола КПК провинциальни городской комитетий хьалхара секретараш, цIи хеза военачальникаш, экономисташ, берригаш а хIапа бац аьнна бола мехка культура деятелаш. Царна духьала оттаь материалаш тIакхихьар Мао Цзэ-дуна инициативагIа вIашагIъеллача КНР къаьстача службана керте лаьттача Кан Шана аппарат яр. 1967 шера а тIехьа КПК ЦК Политбюро члена, Паччахьалкхен Совета премьера заместитела, КНР кхыча мехкашцара гIулакхий министра Чэнь И халахеташ белгалдаькхар: «Дацзыбаош бакъдараш тIа-тIа кIезигагIа дувца яьпай, цар боарам тIа-тIа лохлуш, хIаьта иероглифаш — йоккхагIа хулаш йоагIа».

Цхьабакъда гIалат хургдар деррига дацзыбаош Мао рупор я аьлча. Цу тайпара кампанеш вIашагIъехкарий массаза а балац аьтгуя чутекхача токхама бизза тIахьожам лоаттабе... Чухьара кризис кIоаргагIен общественни гоамал йоккхагIен ме хул, каст-кастагIен чIоагIагIен ек «йоккхийча иероглифай газеташта» еча критика оазаш. Цунца цхьана цу герзах пайда эца гIерт критика тIайийрзараш а. Иштта хиннад «культурни революци» йолча юкъагIа, Кэнфуцеи Линь Бяопеи критика яь кампани йолча хана а. Укх шера февраль бетта Кантоне хьалдийттар Дэн Сяо-пина гадоахаш, цун позици нийса хилар белгалдоахаш а хIаьта иштта Цзян Цинан «радикалаштен» критика еш а хинна «йоккхийча иероглифай газеташ». Из гIулакх, гучох, вIашагIъехкта гIертача «боарамечар» леладеш да. Антимаоистски стихаш листовкаш араьялар апреле Тяньаньмэна майдан тIа антимаоистски демонстрацеш хиннача хана а.

Шийна теркам тIаозаш да дацзыбаой кампани вIашагIъеллараш хьаштдоацар ца хилийтар духьа из шоай тIахьожама кIал лоаттае гIерташ хилар. ХIаьта а, КНР тайп-тайпарча городашкара тIа-тIа дукхагIа хоамаш ух «малаш ба цу ховча бехке бараша» «аьйна духха везача, сийлахь-воккхача баьччан председатела Маонеи цун революционни наькъан чухекхаш дола «йоккхийча иероглифай контрреволюционни газеташ» хьалдеттараш, «юкъарчал доацаш новкъоста Цзян Цина кулгал а деш кийчъяь революционни пекински духьале йирчаяккха гIерташ», тоалургIоацача, Iаьдала керте латтачеп капиталистически наькъагIа йолхачеп элементаша дохкаш дола ревизионизми реставрацеп Iаьржа товар хестадеш», «председатель Мао керте латтача сийлахь-йоккхача пролетарски культурни революцена, из «доккха гIалат да» а яхаш, вIалла эхь ца хеташ меткIаьлешпа критика еш» хиларах... Цу тайпара масалаш хIанз наг-нагахьа нийсденна Iап.

Мао Цзэ-дуна шийн политически моастагIашцарча къовсаме селлара толаме пайда нийца йола дацзыбаош унзаре бумеранг а хинна дIаэттар кхерам болаш я...

Анджей ХАЛИМАРСКИЙ,
польски публицист.

(АПН).

ЛЕНИНГРАД. Советски Союзан Финляндепей юкъерча доттагIалеи вIашп юкъе лелаяеча дикача гIулакхийн бувзамаш чIоагIдара боккхача лоархIаме йолаш хьайоагIа Нева тIара город. Укхаза гу дикача лоалахошта юкъерча бувзамий массайола оагIув. Фински гIишлонхой ба Светогорски целлюлозно - каьхата комбинат эргаьккха тоаераш, города институташкеи техпически училищашкеи, дешаш ба къона финнаш. Дуккхача музеяй, театрий, паркий наIараш безаме хьаеллалу лоалахарча мехкара баьхкача доттагIашта, дIайовзийт царна дунен тIа эггара хозагIчарех йола город.

СУРТА ТIА: СССР заказагIа Финлянде хьалдаь «Инженер Башкиров» яха контейнераш кхухьа кема. Цо Ленинградски порте хьайоалаяьй БАМ-а лаьрхIа йолча автомашиний аргIанара парти.

ТАСС фотохроника.

ФУТБОЛ

СССР ФУТБОЛЬНИ ЧЕМПИОНАТА «А» класса хьалхарча лига ТАБЛИЦА (6.VII диллача).

Командаш	Л	К	Н	Э	Б	О
«Нефтчи»	16	10	5	1	27—13	25
«Пахтакор»	17	8	5	4	23—11	21
«Кайрат»	16	7	6	3	14— 9	20
«Спартак» И.-Ф.	17	7	6	4	19—14	20
«Таврия»	16	8	3	5	27—15	19
«Шинник»	16	8	3	5	20—16	19
«Нистру»	17	6	6	5	24—19	18
СКА	17	8	2	7	18—17	18
«Колхозчи»	17	7	4	6	23—30	18
«Звезда»	17	6	5	6	21—20	17
«Кузбасс»	17	6	5	6	17—17	17
«Терек»	17	5	7	5	18—20	17
«Металлург»	17	6	4	7	19—16	16
«Торпедо»	15	5	6	4	15—15	16
«Памир»	17	4	7	6	10—17	15
«Даугава»	17	4	5	8	19—19	13
«Спартак» Ор.	16	2	8	6	11—19	12
«Рубин»	17	2	8	7	12—22	12
«Кубань»	17	2	6	9	12—24	10
«Спартак» Н.	16	2	5	9	11—26	9

3-ча июле Кишиневе «Нистру» яхача командаца ловзаш хилар «Терек». Хьалхарча тайме фусамдаьша ши бургац чутехаяле а вай футболисташа нийсхо яьккхар. Счет 2:2 а йолаш чакхдаьлар из вIашагIкхетар. Из счет йолаш шоайла лайзай «Таврия», «Нефтчи».

ХIаьта кхыдола вIашагIкхетараш иштта чакхдаьннад: «Спартак» И.-Ф.—«Спартак» Орд. — 1:0, «Металлург» — «Кубань» — 0:0, «Даугава» — «Спартак» Н. — 1:1, «Шинник» — «Памир» — 2:0, «Рубин» — «Колхозчи» — 4:4, «Звезда» — «Пахтакор» — 0:0, «Кузбасс» — «Кайрат» — 1:2.

АргIанарча туре 9-ча июле «Терек» тIаэц Кутаисера «Торпедо».

СОВХОЗА ГIО ДИР

Дукха ха йоацаш Старогрозненски технологически транспорта управленера шофераш, трактористаш, ремонтникаш № 15 йолча Грозненски шурий совхоза болхлошта йол хьоккхача, из гулъеча, цунах холаш деча новкъостала баха хилар.

Цига дика къахьийгар транспортникаша А. Дежина, Ф. Астахова, Ю. Мелехина, В. Шерстобитова, кхычар.

А. ТИЩЕНКО.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

КЪАХЬЕГАРГА ХЬЕЖЖА—СИЙ А

Вай обществе боккха мах бу юкъарча пайдана дог цIена, шийн говзалга а низага а хьежжа къахьегача нахьа.

Къахьегача сага терко яро, цун дика инициатива хьаллацаро, цун къахьегама мах баро чIоагIду болхлочун сий, шийна тIадиллача гIулакха цун бола бехктокхам, коллективе цо лоацача даькъа лоархIам.

Шаьла района Курчалоевски культура ЦIагIа хилар «къахьегача наькха дипасте сайре. Из хетаьяр шовзткъа шу совгIа йолча хана МТС-е болх баьча, хIанз МРО-е болх беш болча Арсановгiар дезала.

Цу дезала юкъе воккхагIа вола Арсанов ИбрахIим Арс - Алиевич МТС-е болх бе волавеннав 1935 шера. Цун къонгаш Сайт - Хьасани Сайт - Хьамзати шоай дас бихьача новкъа бахаб. ХIанз цу предприяте болх беш а ба.

Арсанов Сайт - Хьасана еннай «За трудовую доблесть» яха медаль, В. И. Ленин ваь 100 шу дизара медаль.

1973 шерен 1975 шерен цунна елар «Социалистически яхье котваьннар» яха значок, коммунистически къахьегама ударник яха цIи. Из РСФСР заслуженни рационализатор ва. Из массехказза хиннав юрта Советеи района Советеи депутат.

Сайт - Хьасана сесаг Рукъият а я МРО болх беш, гидросистемай слесарь йолаш. Цунна а тийнай сийлен грамоташ.

Къахьегача цу дезалах лаьца къамаьл дир юрта бахача наха. Сайрепе къамаьлаш дир Курчалоевски юрта Совета председатела З. И. Годаевас, МРО директора С. А. Алиева, пенсионера С. А. Дакаева, хьехархочо Н. В. Тайсумовас.

Н. НЕПРЯХИНА,
Нохч - ГIалгIай АССР культура министерства методист.

АХКАНАРА КАНИКУЛАШ

БЕЗАМЕ САЛОI

Города Орджоникидзе къулбехьарча йисте хозача моттиге улл «Нефтяник» цIи йола пионерий лагерь. ХIара шера укхаза аьхки салоI МагIалбикерча, Горагорскерча, Сунжерча, Грозперча мехкдаьттахой бераша.

Къаьстта дика кийчо яьй укхаза укх шера пионераш тIаэцара. Ханнахьа кийчъяьй еррига корпусаш, бассейн. Керда хьалъяьй продукташ лелаю склад, медицински пункт, отрядашта ворхI кхоале. Чакхдаьхад дуккха кхыдола балхаш.

Пхийтта эзар сома маьха керда хIамаш ийцай. Царна юкъе я керда мебель а. Дерригача салоIача бераштa пионерски форма ийцай.

СалаIа хьадаьхка бераш вIашагIтехад ялх пионерски отряде. Отрядаша шоайла социалистически яхь лелаю «Коммунистагара хьокхам эц» яхача маршах. Социалистически яхье йоккха моттиг лоац физически культура, художественни самодеятельноста, кхоллама балхо.

Лагере болх беш я баскетбола, волейбола, футбола, истола тIарча тенниса секцеш, къоначa художникий, говзача кулгий, бальни халхара кружокаш. Цу массанахьа шише хьалха хила гIерташ яхь лелаю хIара отрядо.

Каст-каста экскурсеш ю пионераша. Къилбаседа - ХIирий республика столице Орджоникидзе исторически моттигаш йовзаш экскурсе хиннай еррига отрядаш. ДоккхагIдолча берий йиъ отряд хиннай Нальчике экскурсе. Октябрятай отрядашцара бераш хиннад Тийрка чIожа даха, бераштa чIоагIа сакъердаме, дуккха кердадар довзийташ. Дай-мохк дукхабезийташ хул хIара экскурси.

Лагере я телевизор, библиотека, клуб. КIирагIа кхозза кино хул цига.

Лагере беча берригача балха юкъе йоккха моттиг дIалоац берий патриотически сакхетам чIоагIбара чакхдоахача гIулакхаша. ХIара шера 22 июне чакхйоах укхаза Даймохк лорабеш байнараш дагалацара хетаяь торжественни линейкаш. ЛаьрхIе кийчлу цу денга еррига отрядашцара пионераш. Дай-мехка сийлахь-боккхача тIема ханара советски салтечох, социалистически Даьхенах, цун турпалех дола иллеш Iомаду, дуккхача къамех болча советски наха фронте а тыле а гойта турпала гIулакхаш довз.

Къаьстта дика кийчо яь, бераштa цIаккха йицлургйоацаш чакхъяьлар Дай-мохк лорабеш байнараш дагалацара хетаяь торжественни линейка укх шера.

Цига къамаьл де эггара хьалха дош лу Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема ветерана, МагIалбик лораеш хиннача Мария Стефановна Пущинайна.

— 34 шу хьалха къиза тIемаш хиннад вай латтача укх моттиге, — йоах цо. — Грознерча, Бакурча мехкдаьттана моастагIа тIа ца кхоачийташ чIоагIало а хинна дIаэттар МагIалбик цу халача хана. Эзараш тайп-тайпарча къамех бола Даьхен къонгаш байнаб укх Тийрка дукъа тIа. Тахан а тIехьа тIем тIара шоай нах цIабахкарга хьежаш дезалаш ба вай мехка. Шоана бIаргаяйнаяц тIема халонаш. Из дика а да. Тхона, доккхагIдараштa, лов Даьхенна, партена, Котало йоаккхаш байнача турпалашта тешаме долаш шо хьалкхувлга. Ираз долаш дахалда шо!

Къаьстта дог тохадолийташ, юха а юха а тIема халонаш, вай таханара иразе вахар лорадеш цигара цIа ца боагIаш бисараш дагабохийташ яр Iаьржа дунхар дийха памятника тIа IотIаяха шийн воI цIавехаш елхаш хинна нана.

Майдане гулбеннараша, пионераша минута йист ца хулаш дагалоац Дай-мохк лорабеш байнараш. Керда зизаш дохк пионераша памятника улув. Еррига майда сийрдайоаккхаш урагIа йолх ракеташ.

Пионерий дружинас торжественно дув буъ Ленина парте, Октябра гIулакха тешаме хила, Коталон турпалаш даим дагалоаттабе...

Шеко яц социалистически Даьхен къона тIехье шоай даьй, тIема а къахьегама а сийлен гIулакхашта тешаме йолаш хьалкхувш хилара. Цупна мел эшар Iалашду Коммунистически парте, советски паччахьалкхено.

А. БАСИЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

6 июль

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Б. Т. «Iуйрийнара гимнастика». 9.30 — «КIезига хьоазам». Мультфильм. 10.06 — Б. Т. Ивано-Франковски педагогически института вокальни а инструментальни а ансамблай концерт. 10.30 — «БIаьстий вурийттаза цIаьхха хиннар» яха телевизионни дукхача серей художественни фильм, 1-гIа серн. 14.30 — Документальни фильмай программа. 16.05 — Г. Лонгфелло. «Гайаватех илли». 16.45 — Б. Т. «ЦIена пионерски дар». Кантата Ю. Чичкова. ДIалокх Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои берий хоро. 17.00 — Б. Т. «Изобретатель». 17.30 — Б. Т. Къоначa спортсмена йоккха торо. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Б. Т. «Деррига хар лов». Киножурнал. 18.25 — «Музыкальни абонемент». 19.15 — Машара, социальни прогресса духьа. 19.30 — Б. Т. Футболах СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Арарат» (Ереван). Трансляци «Динамо» Центральни стадионера. 21.15 — «Ха». Информационни программа. 21.45 — «БIаьстий вурийттаза цIаьхха хиннар» яха дуккхача серей художественни фильм. 2-гIа серн. Из чакхдаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Документальни фильм. «Коталон бIаьсти». 19.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла» Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 19.20 — Документальни фильм. «Дербентски лаьтта». 19.35 — Халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 19.50 — Документальни фильм. «Волошина дружина». 20.06 — «ДегIаенича социализма общество». Нефтяной института доцента В. А. Коптева беседа. 20.15 — Телефильм «Болдински гуйре». 20.45 — Хоамаш, реклама.

7 июль

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Б. Т. Iуйрийнара гимнастика. 9.30—Б. Т. Мультипликационни фильм. 9.45 — Б. Т. Къоначa спортсмена йоккха торо. 10.15 — Б. Т. Телевизионни документальни фильм «Цунах оал ломий фабрика». 10.40 — Дукхача серех дола телевизионни художественни фильм «БIаьстий цIаьхха вурийттаза хиннар». 2-гIа серн. 14.25 — Документальни фильм «Вай нахара денош». 15.15 — Б. Т. «Наьна школа». 15.45 — Бераштa. Художественни фильм «Вежарий КомаровгIар». 16.45 — Б. Т. «Къонабарий творчество». 17.15 — «24 сахьат». Информационни выпуск. 17.30 — «Юрта белгалонаш». 18.00— Кердадараш. 18.15 — «Саги закони». Передача дIахьош ва юридически Iилмай доктор А. А. Безуглов. 18.45 — Б. Т. «Дунен халкъий творчество». 19.15 — Б. Т. «Спортлото» тираж. 19.20 — Б. Т. Телевизионни очерк «ДоттагIала никъ». 19.50 — Б. Т. «Шоана хетар». Передача дIахьу О. Доброхотовас. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Телевизионни дукхача сереш йола художественни фильм «БIаьстий цIаьхха вурийттаза хиннар». 3-гIа серн. 22.35 — Б. Т. Теннисах халкъий юкъара яхь. Лондонера передача. Из чакхдаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Документальни фильм. 18.30 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.50 — Киножурнал. 19.00 — «Пятилетка дияъ шера». «Консерплодоовощ» объединене коллектива хьалха латтача бригадаша дIадоладаьр. 19.10. — Документальни фильм «ЧIоагIален тIехьале». 19.25 — Мультфильм. 19.45 — «ХIара кхайна — дикала Знак!». «Гехинский» совхозе. 20.00 —Фильм-концерт.

РАДИО

6 июль

6.30 — «Юрта Iуйре». Ялат дIалуш да! Сунженски районера репортаж. 6.50 — «Политинформатор кхай тIарча стане» яха корреспонденци. 7.20 — Республикански газетий обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Иллеш, ашараш, халхараш (гIалгIай меттала). 8.45 — «Пролетарски интернационализм — дерригача дунен коммунистически болама байракх». Философски Iилмай доктора С. Александрова беседа (нохчий меттала). 9.15 — Тха почта (нохчий меттала). 9.30 — «Вай заманхо». Радиовыпуск (гIалгIай меттала). 16.00 — «КПСС XXV-ча съезда документашка герзаш дIадахара проблема». Б. Губина беседа. 16.15 — «Яхь лелаеча коллективаша дувц» яха «Пищемаш» заводера передача (нохчий меттала). 16.30 — «Хьона, ялаташ кхедер». Концерт. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

7 июль

7.20 — Республикански газетий обзор. 7.32 — Хоамаш. 8.25 — «Баьцадаараш леладерий гIулакхаш». «Овощевод» яхача совхозера передача (гIалгIай меттала). 8.40 — Концерт «Советски Эскара тIемахой письмоех» (нохчий меттала). 9.15 — «БIаргаш цIена лeладар». Медицински Iилмай доктора Тотроковская беседа. 9.30 — Радиожурнал «Iалам — тха доттагIа». 16.00 — Халкъа тIахьожамхой ялаташ чуэцача. 16.15 — Сходо оттадаьд, кхоачаш фу даьд? Шалински районера передача (нохчий меттала). 16.30 — Ашараш. 16.45 — «Ялат зехьа доьргдац». Урус-Мартановски района кхашка яь рейд (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан вайцига хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунда 5—10 метр сиха мух а хьекхаш, фегара температура республике гIолла 20—25, Грозне 23—25 градус йIовхал а йолаш ха хила тарлу.

Кхоанен ломмеп хувцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе догIа а делхаш, из дикъувкъаш делха а мег, бе-беча оагIорахьара секунда 3—7 метр сиха мух а хьекхаш, фегара температура бийсашка 12—17, деношка къулбехьен районашка 19—24, къилбаседехьарча районашка 24—29 градус йIовхал а йолаш ха латта мег.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46: промышленноста отдела —3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере— 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж), Телефоны редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46: отдела промышленности — 3-42-30: отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии— 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типография, Маяковске 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского 92. Заказ № 4945.